

Instytucje wsparcia biznesu i promowania innowacji w województwie lubelskim

Adam Płoszaj

Warszawa 2012

Spis treści

1.	Wstęp	3
2.	Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości – podstawowe informacje	5
2.1.	Rodzaje ośrodków innowacji i przedsiębiorczości	5
2.2.	Funkcje ośrodków innowacji i przedsiębiorczości.....	6
2.3.	Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce.....	8
3.	Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w woj. lubelskim na tle krajowym	13
4.	Charakterystyka ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w województwie lubelskim.....	16
4.1.	Ogólny przegląd ośrodków	16
4.2.	Ośrodki przedsiębiorczości	26
4.3.	Ośrodki innowacji.....	27
4.4.	Parabankowe instytucje finansowe.....	29
4.5.	Zainteresowanie przedsiębiorstw współpracą z IOB.....	31
4.6.	Studia przypadków.....	33
4.6.1.	Lubelski Park Naukowo Technologiczny S.A.	33
4.6.2.	Centrum Innowacji i Transferu Technologii LPNT Sp. z o. o.	35
4.6.3.	Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny	37
4.6.4.	Lubelskie Centrum Transferu Technologii Politechniki Lubelskiej.....	40
4.6.5.	Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland”	42
4.6.6.	Regionalny Park Przemysłowy Świdnik Sp. z o.o.	44
5.	Wnioski.....	46
6.	Bibliografia.....	50
	Załącznik 1.	52

1. Wstęp

Celem opracowania jest identyfikacja i ocena instytucji wsparcia biznesu i promowania innowacji w województwie lubelskim, ich działania, powiązań i skuteczności. Tak zdefiniowany cel jest bardzo szeroki i bardzo ambitny. Wynika to z dwóch głównych uwarunkowań. Po pierwsze, przedmiot badania jest złożony (różne typy organizacji, pełniących wiele funkcji) i trudny do badania empirycznego ze względu chociażby na ograniczoną dostępność danych ilościowych i jakościowych. Ponadto można wskazać na obiektywną trudność związaną z tym, że pełna ocena efektów działań instytucji otoczenia biznesu wymagała dużego porównawczego badania empirycznego przedsiębiorstw korzystających i niekorzystających z różnych typów usług oferowanych przez poszczególne ośrodki – takie badania są bardzo rzadkie nie tylko w Polsce, ale i zagranicą. Po drugie, bardzo ograniczone ramy czasowe oraz finansowe niniejszego badania narzuciły skrócone i syntetyczne podejście – raport w znacznej mierze opiera się na danych wtórnych oraz dostępnej literaturze, natomiast zakres wykorzystanych danych pierwotnych został ograniczony do niezbędnego minimum (por. niżej).

W badaniu wykorzystano różne metody badawcze oraz różne źródła danych. Przede wszystkim bazowano na przeglądzie tzw. danych zastanych: literatury przedmiotu; baz danych (baza danych Stowarzyszenia Organizatorów Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce oraz baza danych Portalu Innowacji); danych zgromadzonych w ramach badania „Sieci wspierania innowacyjności i transferu technologii w Polsce na tle europejskim” (Płoszaj 2011); stron internetowych oraz innych dostępnych dokumentów instytucji otoczenia biznesu działających w województwie lubelskim. Ponadto na potrzeby niniejszego badania przeprowadzono siedem wywiadów indywidualnych w wybranych ośrodkach innowacji i przedsiębiorczości w województwie lubelskim (scenariusz wywiadu znajduje się w załączniku 1). Doboru ośrodków do wywiadów dokonano w ten sposób, aby obejmowały one swoimi działaniami wszystkie podstawowe formy aktywności ośrodków innowacji i przedsiębiorczości (ośrodki przedsiębiorczości, ośrodki innowacyjności oraz parabankowe instytucje finansowe). Wywiady przeprowadzono z przedstawicielami ośrodków przedstawionych w tabeli 1.

Tabela 1. Ośrodki, w których przeprowadzono wywiady

Ośrodek	Ośrodki przedsiębiorczości	Ośrodki innowacji	Parabankowe instytucje finansowe
Centrum Innowacji i Transferu Technologii LPNT Sp. z o.o.	x	x	
Lubelski Park Naukowo-Technologiczny S.A.		x	
Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny	x		
Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego "OIC Poland"	x		x
Regionalny Park Przemysłowy Świdnik Sp. z o.o.		x	
Lubelskie Centrum Transferu Technologii Politechniki Lubelskiej		x	
Lubelska Fundacja Rozwoju	x		x

Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie wywiadów oraz innych zebranych materiałów opracowano studia przypadków sześciu wyżej wymienionych instytucji (bez Lubelskiej Fundacji Rozwoju), które stanowią istotną część niniejszego raportu.

Opracowanie składa się z czterech głównych części. Pierwsza część pełni rolę wprowadzenia do problematyki ośrodków innowacji i przedsiębiorczości, w tym ich typów i podstawowych funkcji, oraz stanu rozwoju tego sektora w Polsce. Druga część przedstawia w sposób ilościowy ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w województwie lubelskim na tle krajowym. W trzeciej, najbardziej obszernej i najważniejszej części opracowania zaprezentowana jest jakościowa charakterystyka ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w województwie lubelskim, w tej części zamieszczono także sześć studiów przypadków wybranych instytucji. Opracowanie kończą wnioski zawierające także propozycje rekomendacji dla wspierania ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w ramach polityki rozwoju regionu.

2. Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości – podstawowe informacje¹

2.1. Rodzaje ośrodków innowacji i przedsiębiorczości

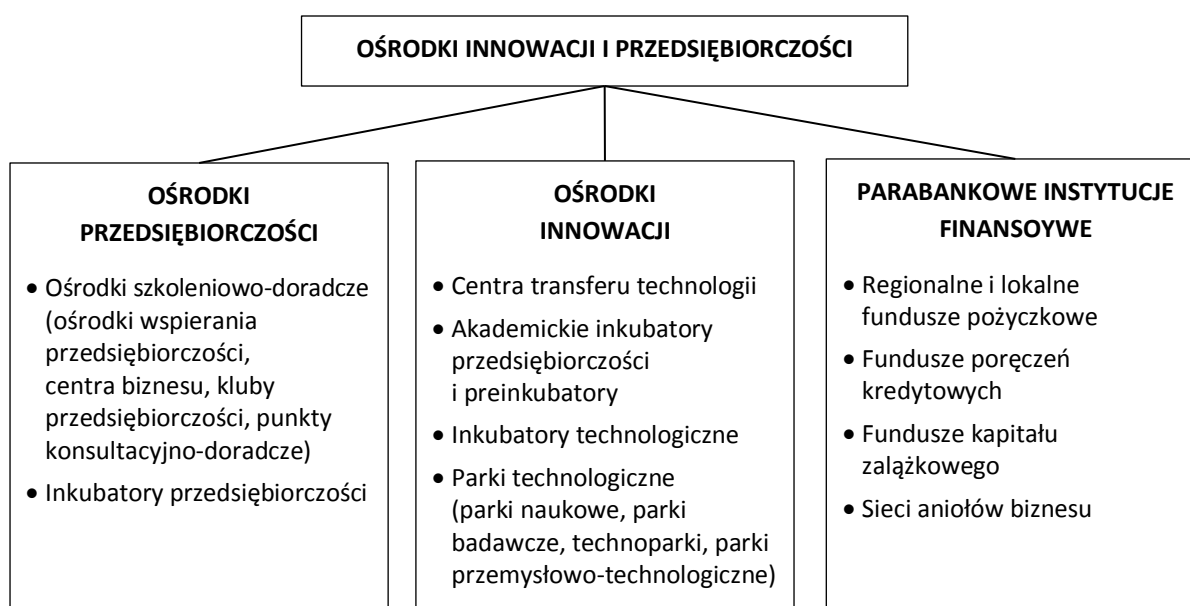
W literaturze przedmiotu funkcjonują różne ujęcia instytucjonalnego otoczenia biznesu posługujące się ponadto różnymi pojęciami, z których najbardziej rozpowszechnione to: instytucje otoczenia biznesu, instytucje wsparcia rozwoju gospodarki, infrastruktura instytucjonalna, instytucje wsparcia, infrastruktura wsparcia, niekomercyjne otoczenie biznesu, ośrodki innowacji i przedsiębiorczości, infrastruktura innowacji i transferu technologii, instytucje pomostowe, katalizatory innowacji (por. np.: Chojnicki 1999; Budrecka 2004; Dominiak 2006; Filipiak, Ruszała 2009). Różnią się one przede wszystkim zakresem zbioru instytucji identyfikowanych jako instytucje otoczenia biznesu. W krajowej literaturze przedmiotu najbardziej wpływowym ujęciem instytucjonalnego otoczenia biznesu jest podejście wypracowane w środowisku tworzącym Stowarzyszenie Organizatorów Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce (SOOIPP). Stowarzyszenie skupia praktyków i teoretyków związanych z instytucjonalnym otoczeniem biznesu w Polsce. Jedną z kluczowych działalności SOOIPP jest stałe monitorowanie i analizowanie instytucji otoczenia biznesu, w tym przede wszystkim coroczne raporty zestawiające dane empiryczne na temat działania poszczególnych instytucji. Powstające od 1995 r. raporty SOOIPP szybko stały się podstawowym źródłem informacji dla analiz instytucjonalnego otoczenia biznesu w Polsce. Również w niniejszym opracowaniu będą one traktowane jako punkt wyjścia dla dalszych badań, zarówno w sferze faktograficznej dotyczącej liczby instytucji i zakresu ich działalności, jak i w sferze koncepcyjnej dotyczącej definicji i klasyfikacji instytucjonalnego otoczenia biznesu.

W terminologii przyjętej przez SOOIPP instytucje otoczenia biznesu określane są jako ośrodki innowacji i przedsiębiorczości². Są one sklasyfikowane w trzech grupach: (1) ośrodki przedsiębiorczości, (2) ośrodki innowacji, (3) parabankowe instytucje finansowe (por. rysunek 1).

¹ W tej części raportu wykorzystano fragmenty pracy: Płoszaj (2012). Sieci wspierania innowacyjności i transferu technologii w Polsce na tle europejskim.

² Krzysztof Matusiak obecny prezes SOOIPP wskazuje, że określenie „ośrodki innowacji i przedsiębiorczości” zostało wprowadzone do krajowego dyskursu już w 1991 r. – odbyło się wtedy w Rydzynie pod Poznaniem polsko-niemieckie seminarium poświęcone wspieraniu przedsiębiorczości (Matusiak 2010a).

Rysunek 1. Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości według SOOIPP

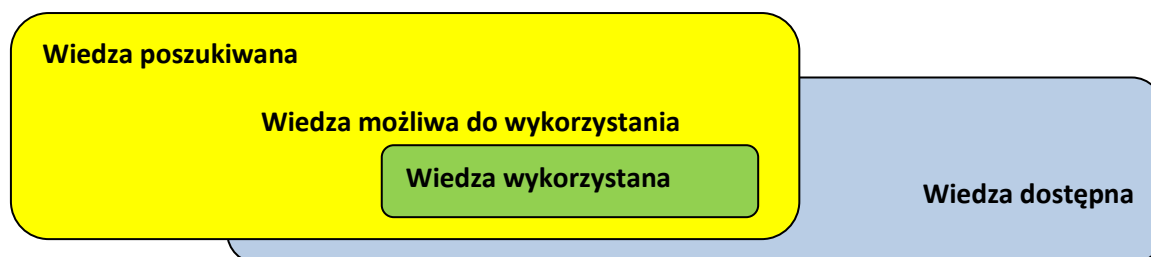
Źródło: opracowanie własne na podstawie Matusiak 2010a.

2.2. Funkcje ośrodków innowacji i przedsiębiorczości

Działalność ośrodków innowacji i przedsiębiorczości polega na wspieraniu przedsiębiorstw lub potencjalnych przedsiębiorców w trzech zasadniczych obszarach. Pierwszy obszar dotyczy wsparcia finansowego. Ten rodzaj aktywności jest podstawową funkcją tzw. parabankowych instytucji finansowych (regionalne i lokalne fundusze pożyczkowe, fundusze poręczeń kredytowych, fundusze kapitału zaangażowanego, sieci aniołów biznesu). Drugi obszar to zapewnienie materialnych (przestrzeń, dostęp do urządzeń) lub formalnych (osobowość prawna) warunków zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej. Jest to podstawowa funkcja różnego rodzaju inkubatorów i parków technologicznych. Trzeci obszar dotyczy wszelkiego rodzaju usług o charakterze miękkim (udzielanie informacji, doradztwo, szkolenia, wsparcie transferu technologii itp.) oferowanych firmom i potencjalnym przedsiębiorcom. Ten obszar to podstawowa domena ośrodków szkoleniowo-doradczych i centrów transferu technologii. Usługi z trzeciego obszaru są często oferowane jako usługi uzupełniające przez podmioty, których podstawową działalnością jest wsparcie finansowe czy zapewnienie warunków do prowadzenia działalności. W ramach trzeciego obszaru możemy wyróżnić szczególnie interesującą z punktu widzenia innowacyjności grupę usług, które określa się jako usługi pomostowe, a świadczące je jednostki jako organizacje pomostowe. Istotą działalności organizacji pomostowych jest organizowanie przepływu wiedzy od podmiotów, które wiedzę posiadają do podmiotów, które wiedzy poszukują. Działalność taką określa się szeroko jako transfer wiedzy lub wąsko jako transfer technologii. Transfer technologii definiowany jest ogólnie jako przekazywanie wiedzy technologicznej między organizacjami (por. np. Speser 2006; Klimczak 2008). Podobnie można zdefiniować transfer wiedzy jako przekazywanie wiedzy między organizacjami.

Mówiąc o przepływie wiedzy między organizacjami można wyróżnić czynnik popytowy i podażowy. Z jednej strony przedsiębiorstwa zgłaszają zapotrzebowanie na wiedzę, poszukując przewag konkurencyjnych opartych np. na wydajniejszych technologiach produkcyjnych czy nowych produktach. Z drugiej strony instytucje sfery nauki, ale także przedsiębiorstwa dostarczają wiedzę, którą (przynajmniej częściowo) można zastosować w praktyce. Zakres wiedzy poszukiwanej i oferowanej pokrywają się tylko w pewnym stopniu. Jedynie część dostępnej w danym momencie wiedzy nadaje się do praktycznego wykorzystania. Podobnie można zaspokoić jedynie część popytu na wiedzę: albo poszukiwana wiedza nie jest jeszcze wytworzona albo jest w ogóle „niewytwarzalna”. Nie każda wiedza dostępna i poszukiwana jest jednakże praktycznie wykorzystywana (por. rysunek 2). Wynika to m.in. z braku kanałów komunikacji pomiędzy dysponującymi daną wiedzą (producenci wiedzy) a poszukującymi tej wiedzy (konsumenci wiedzy)³.

Rysunek 2. Relacje pomiędzy wiedzą dostępną, poszukiwaną i wykorzystywaną

Źródło: opracowanie własne.

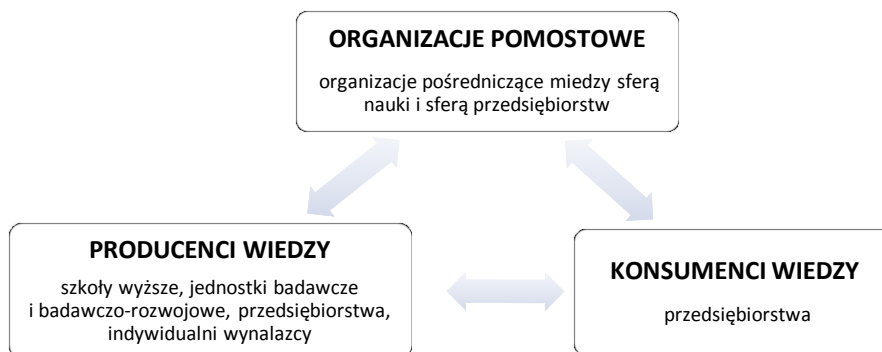
Organizacje pomostowe w procesie transferu wiedzy mogą spełniać dwie zasadnicze funkcje: poszukiwanie wiedzy, na którą zgłoszono zapotrzebowanie (strona popytowa) lub szukanie możliwości zastosowania wiedzy wytworzonej (strona podażowa). To, na którym z tych działań będą koncentrować swoje wysiłki, może być uwarunkowane ich instytucjonalnym umiejscowieniem, np. organizacje pomostowe funkcjonujące przy jednostkach B+R skupiać się będą na komercjalizacji wytworzonej w tych jednostkach wiedzy, podczas gdy jednostki działające przy organizacjach przedsiębiorców będą przede wszystkim poszukiwać rozwiązań dla zgłaszających się przedsiębiorców.

Przepływ wiedzy między jej producentami i konsumentami może być bezpośredni lub pośredni (por. rysunek 3). W znaczącej większości przypadków mamy do czynienia z przepływem bezpośrednim (bezpośrednie, osobiste kontakty, firmy odpryskowe itd.). Jak pokazują badania jedynie nieliczne przedsiębiorstwa wskazują jako źródła wiedzy organizacje pośredniczące (por.: np. Juchniewicz 2007, Ministerstwo Gospodarki 2005, PSDB, ASM, Quality Watch 2010, Pyciński, Żołnierski 2007). Należy podkreślić, że odwrotna sytuacja (tzn. większość wiedzy przekazywana przez organizacje pomostowe) nie wydaje się pożądana. Skuteczne działanie organizacji pomostowych

³ Niewykorzystywanie wiedzy może być podyktowane również innymi czynnikami: etycznymi (brak akceptacji moralnej), prawnymi (np. prawa własności intelektualnej), ekonomicznymi (nieopłacalność), społecznymi (brak zapotrzebowania).

nie powinno przejawiać się w dążeniu do kontrolowania całości przepływów wiedzy lecz w efektywnym łączeniu producentów i konsumentów wiedzy, którzy mogą kontynuować współpracę bez potrzeby pośrednictwa lub poprzez bezpośrednie kontakty przekazywać wiedzę kolejnym podmiotom.

Rysunek 3. Schemat przepływu wiedzy między producentami, konsumentami i organizacjami pomostowymi

Źródło: opracowanie własne.

2.3. Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce⁴

Według raportu przygotowanego przez ekspertów SOOIPP w 2010 r. w Polsce funkcjonowało 735 ośrodków innowacji i przedsiębiorczości. Były to (Matusiak 2010b):

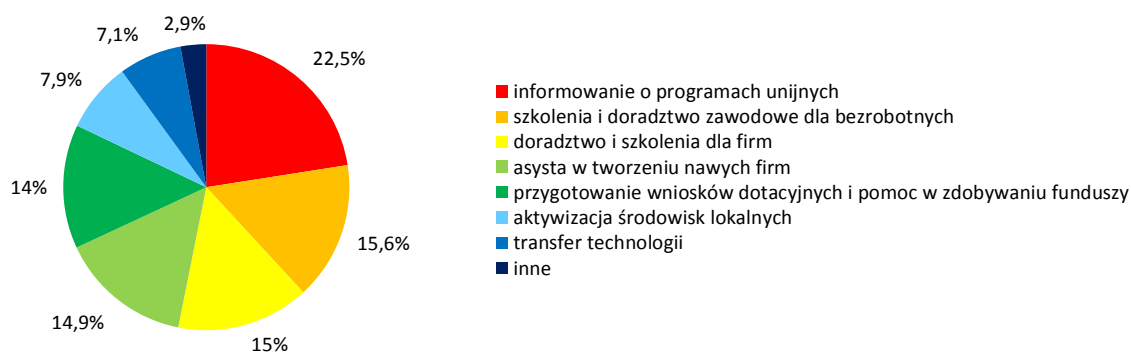
- 24 parki technologiczne i 21 inicjatyw parkowych;
- 20 inkubatorów technologicznych;
- 62 akademickie inkubatory przedsiębiorczości (i preinkubatory);
- 45 inkubatorów przedsiębiorczości;
- 90 centrów transferu technologii;
- 8 sieci aniołów biznesu;
- 82 lokalne i regionalne fundusze pożyczkowe i 12 funduszy kapitału zaangażowanego;
- 54 fundusze poręczeń kredytowych;
- 317 ośrodków szkoleniowo-doradczych.

Najliczniejszą grupę stanowiły **ośrodki szkoleniowo-doradcze** (43%) – czyli instytucje oferujące relatywnie najprostsze usługi. Celem ich działania jest przede wszystkim popularyzowanie

⁴ Rozdział opiera się na materiałach SOOIPP. Przedstawione zostały jedynie wybrane najważniejsze aspekty działania ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w Polsce, w tym przede wszystkim zakres działalności poszczególnych rodzajów ośrodków. Szczegółowe charakterystyki ośrodków innowacji i przedsiębiorczości dostępne są w corocznych raportach SOOIPP.

idei przedsiębiorczości i samozatrudnienia; wspieranie tworzenia oraz rozwijania małych i średnich przedsiębiorstw; realizacja wspólnych inicjatyw z władzami lokalnymi, regionalnymi oraz innymi podmiotami (Matusiak, Mażewska 2008). Ośrodki realizowały te cele przez różne działania (por. rysunek 4). Najczęściej były to jednak działania związane z funduszami unijnymi, 22% czasu pracy ośrodki przeznaczały na informowanie o programach unijnych, a ponadto 14% na doradztwo w zakresie przygotowania wniosków dotacyjnych, przede wszystkim dotyczących funduszy UE. Obie te kategorie stanowią około 1/3 aktywności ośrodków. Z dużym prawdopodobieństwem można założyć, że przynajmniej część pozostałych aktywności ośrodków także była związana z funduszami UE (np. asysta w tworzeniu nowych firm czy aktywizacja środowisk lokalnych). W efekcie za główną funkcję ośrodków szkoleniowo-doradczych w analizowanym okresie można uznać wspieranie absorpcji środków dostępnych w ramach funduszy unijnych.

Rysunek 4. Aktywność ośrodków szkoleniowo-doradczych według czasu pracy przeznaczanego na poszczególne rodzaje działalności (w %, 2010 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych SOOIPP.

Parabankowe instytucje finansowe stanowiły 21% ośrodków przedsiębiorczości i innowacji w Polsce w 2010 r. Najwięcej było wśród nich lokalnych i regionalnych funduszy pożyczkowych (82) i poręczeniowych (54). Znacznie mniej licznie reprezentowane były fundusze kapitału zaangażowanego (12) i sieci aniołów biznesu (8). Poszczególne grupy instytucji należących do tej kategorii mają nieco inną specyfikę działalności. Fundusze poręczeń kredytowych udzielają poręczeń kredytowych firmom, które nie mają wymaganych przez banki zabezpieczeń lub nie mogą wykazać się wystarczającą historią kredytową (Nowak 2004). Podobnych klientów obsługują fundusze pożyczkowe, jednak zamiast poręczenia udzielają pożyczki, zazwyczaj na preferencyjnych warunkach (Bartkowiak 2009). Fundusze kapitału zaangażowanego (ang. *seed capital*) to podmioty wyspecjalizowane w inwestycjach w projekty biznesowe znajdujące się na początkowym etapie rozwoju (założenie i rozruch firmy) (Głodek 2008). Natomiast sieci aniołów biznesu (ang. *business angels networks*) to instytucje, które zrzeszają inwestorów indywidualnych i kojarzą ich z wymagającymi wsparcia kapitałowego (oraz merytorycznego) nowymi projektami biznesowymi o dużym potencjale wzrostu i zwrotu z inwestycji (Dąbrowska 2008).

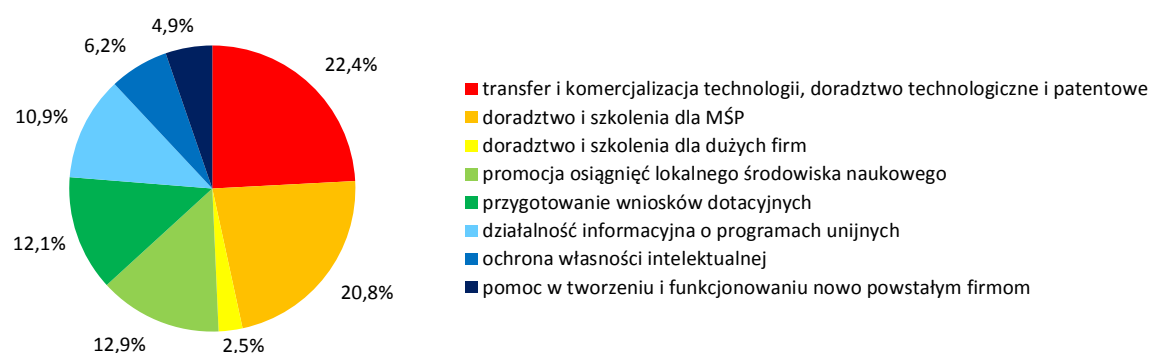
Różnego rodzaju **inkubatory** stanowią 17% ośrodków innowacji i przedsiębiorczości. W tej grupie najliczniej reprezentowane są akademickie inkubatory przedsiębiorczości (preinkubatory) – 62 jednostki. Są to ośrodki działające przy szkołach wyższych lub w ich otoczeniu, które wspierają studentów i absolwentów w rozpoczynaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej. Połowa polskich akademickich inkubatorów przedsiębiorczości to jednostki działające w ramach Fundacji AIP (warto zaznaczyć, że w sensie prawnym nie są to odrębne podmioty). Pozostałe akademickie inkubatory przedsiębiorczości są jednostkami wyższych uczelni (20) lub działają przy parkach technologicznych, itp. (11). Drugą pod względem liczności grupą inkubatorów są inkubatory przedsiębiorczości (45). Najmniej licznie reprezentowane są inkubatory technologiczne (20). Cechą wspólną wszystkich rodzajów inkubatorów jest to, że udostępniają one pomieszczenie, zazwyczaj po preferencyjnych stawkach, potrzebne do rozpoczęcia przez firmę działalności i jej rozwoju przez pierwszy okres istnienia (do kilku lat). Ponadto zapewniają one usługi doradcze związane z zakładaniem i prowadzeniem działalności gospodarczej, a także oferują mniejszy lub większy zakres obsługi księgowej, prawnej, technicznej. Przy niektórych inkubatorach przedsiębiorczości działają także inne rodzaje ośrodków przedsiębiorczości i innowacji, zazwyczaj ośrodki szkoleniowo-doradcze, fundusze pożyczkowe i poręczeniowe – zatem firmy działające w ramach inkubatora mają do tych instytucji bezpośredni dostęp. Warto zaznaczyć, że zapewnienie pomieszczeń do prowadzenia działalności nie zawsze jest potrzebne czy też kluczowe – mówimy wtedy o inkubatorach wirtualnych, ich rola polega wtedy przede wszystkim na udzielaniu usług wspierających. Poszczególne rodzaje inkubatorów różni to do jakich klientów są skierowane (akademickie inkubatory przedsiębiorczości nastawione są przede wszystkim na studentów i absolwentów) oraz profil „technologiczny” – inkubatory przedsiębiorczości mają cel wspierania przedsiębiorczości w ogóle, a inkubatory technologiczne koncentrują się na tworzeniu przedsiębiorstw wykorzystujących bardziej zaawansowane technologie czy też bardziej specjalistyczną wiedzę.

W 2010 r. w inkubatorach przedsiębiorczości działało 1250 firm zatrudniających ponad 4,7 tys. osób. W inkubatorach technologicznych zlokalizowane były 382 firmy o łącznym zatrudnieniu 1,9 tys. osób. Natomiast w akademickich inkubatorach przedsiębiorczości inkubowanych było 2832 pomysłów biznesowych (por. Matusiak 2010c). W ostatnim przypadku nie zawsze można mówić o przedsiębiorstwach jako o osobnych podmiotach ponieważ np. w inkubatorach działających w ramach Fundacji AIP przyjęto zasadę, że rozwijany projekt biznesowy do momentu opuszczenia inkubatora korzysta z osobowości prawnej Fundacji AIP.

Stosunkowo liczną grupę ośrodków innowacji stanowią **centra transferu technologii** – 90 ośrodków, co stanowi 12% wszystkich analizowanych jednostek. Jest to grupa bardzo wewnętrznie zróżnicowana. 38% centrów transferu technologii to ośrodki innowacji NOT, utworzone w ramach jednego z unijnych projektów z okresu 2004-2006 – obecnie około połowa z nich w zasadzie nie działa. Pozostałe centra transferu technologii to przede wszystkim jednostki działające przy szkołach wyższych (23%) lub instytucjach B+R (32%). Cele działalności centrów transferu technologii obejmują: waloryzację potencjału naukowego i innowacyjnego dostępnego w danej jednostce czy na danym terenie (poprzez transfer technologii i wiedzy), stymulowanie współpracy między sferami nauki i biznesu (z tego powodu nazywane są czasami instytucjami pomostowymi), identyfikowanie potrzeb technologicznych i innowacyjnych przedsiębiorstw, np. w formie audytów technologicznych, opracowywanie studiów przedinwestycyjnych, wspieranie rozwoju przedsiębiorczości

technologicznej (Matusiak 2006). Ośrodki realizują te cele przez różnorodne działania (por. rysunek 5), wśród których zadania związane wprost z transferem technologii wcale nie są najważniejsze. Stanowią one mniej niż połowę aktywności ośrodków (transfer i komercjalizacja technologii, doradztwo technologiczne i patentowe – 22,4%; promocja osiągnięć lokalnego środowiska naukowego – 12,9%; ochrona własności intelektualnej – 6,2%). Duża część aktywności centrów transferu technologii przeznaczana jest na doradztwo i szkolenia dla firm, przede wszystkim MŚP (22,4%), ale też dla dużych (2,5%). Duże znaczenie ma także wspieranie absorpcji funduszy unijnych – przygotowywanie wniosków dotacyjnych (12,9%) oraz informowanie o programach unijnych (10,9%).

Rysunek 5. Aktywność ośrodków szkoleniowo-doradczych według czasu pracy przeznaczanego na poszczególne rodzaje działalności (w %, 2010 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych SOOIPP.

Wśród działających w Polsce ośrodków innowacji i przedsiębiorczości najmniej liczną grupę stanowią parki technologiczne. W 2010 działały 24 parki technologiczne (ponadto zidentyfikowano 21 inicjatyw utworzenia parków technologicznych, z czego dziewięć parków było przygotowywanych do rozpoczęcia działalności, a 12 inicjatyw było w zaawansowanej fazie projektowania). Na określenie parku technologicznego używane są również inne nazwy np.: park naukowo-badawczy, park naukowy, park naukowo-technologiczny, park przemysłowo technologiczny, technopol, technopolia itd. Ogólnym celem działania parków technologicznych jest optymalizacja warunków dla powstawania i rozwoju innowacyjnych firm oraz dla transferu technologii (Matusiak 2010a). Parki technologiczne są najbardziej zaawansowanymi formami ośrodków innowacji i przedsiębiorczości. Często w ramach jednej struktury obejmują funkcje innych typów ośrodków innowacji i przedsiębiorczości. W 70% działających w Polsce parków technologicznych działał także inkubator technologiczny, w 59% ośrodek szkoleniowo doradczy, w 50% preinkubator lub akademicki inkubator przedsiębiorczości, a w 36% centrum transferu technologii. Oznacza to, że oprócz podstawowej funkcji – udostępniania powierzchni na prowadzenie działalności gospodarczej – oferują zazwyczaj szereg usług dodatkowych, wspierających funkcjonujące w nich firmy, a także firmy działające poza parkami.

W 2010 roku w polskich parkach technologicznych działało 718 przedsiębiorstw, które zapewniały prawie 25 tys. miejsc pracy. Większość z tych przedsiębiorstw stanowiły MŚP (492). 75 to

firmy z kapitałem zagranicznym, a 39 to duże firmy krajowe – na te ostatnie przypada blisko połowa całego zatrudnienia w parkach technologicznych. Jedynie 72 firmy zatrudniające 181 osób to akademickie firmy odpryskowe (innowacyjne firmy utworzone przez przedstawicieli środowiska naukowego). Ponadto w parkach działają inne instytucje, w tym instytucje naukowe (w sumie 26 podmiotów).

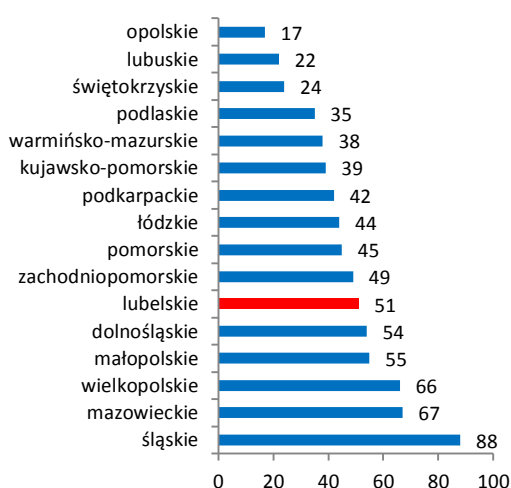
Przedstawiony krótki przegląd ośrodków innowacji i przedsiębiorczości pokazuje, że stanowią one bardzo różnorodną grupę. Ponadto poszczególne ośrodki oferują różnego rodzaju zakres usług. Przykładowo, w niektórych inkubatorach obsługa księgowa firmy jest zapewniana przez inkubator i jest bezpłatna, a inne inkubatory takiej usługi w ogóle nie oferują⁵. Wszystko to powoduje, że mamy do czynienia z grupą bardzo zróżnicowanych jednostek, które z tego powodu trudno porównywać.

⁵ Zakres usług oferowanych przez poszczególne ośrodki innowacji i przedsiębiorczości jest szczegółowo przedstawiany w raportach SOOIPP (por. Matusiak 2010c).

3. Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w woj. lubelskim na tle krajowym

Według danych Stowarzyszenia Organizatorów Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce SOOIPP (por. Matusiak 2010c) w 2010 r. w województwie lubelskim działało 51 ośrodków innowacji i przedsiębiorczości⁶. Taka ilość ośrodków dawała regionowi szóstą pozycję w kraju. Lubelskie wyprzedzają jedynie regiony ludniejsze oraz zdecydowanie lepiej rozwinięte pod względem gospodarczym (biorąc pod uwagę np. PKB per capita): śląskie, mazowieckie, wielkopolskie, małopolskie i dolnośląskie. Ze względu na liczbę ośrodków innowacji i przedsiębiorczości region zdecydowanie wyprzedza inne województwa zaliczane do makroregionu Polski Wschodniej (podlaskie, podkarpackie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie) (por. rysunek 6)

Rysunek 6. Liczba ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w 2010 r.

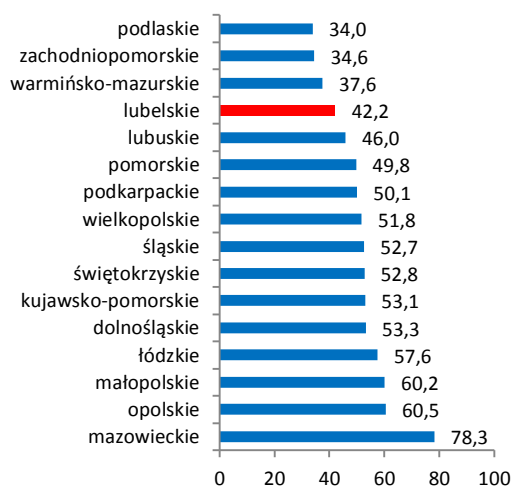
Źródło: opracowanie własne na podstawie: Matusiak 2010a.

⁶ Należy zaznaczyć, że w raportach SOOIPP stosowane jest podejście funkcjonalne do klasyfikacji IOB. Podejście funkcjonalne zwraca uwagę na sposób i przedmiot działania danej instytucji, mniejszą rolę przykładając do tego czy jest ona osobnym podmiotem w sensie posiadania osobowości prawnej czy też jest częścią większego podmiotu. Z kolei podejście podmiotowe polega na klasyfikowaniu podmiotów na podstawie ich osobowości prawnej. Różnicę między podejściem podmiotowym i podejściem funkcjonalnym najłatwiej zrozumieć na przykładzie. Posłużmy się w tym celu przypadkiem Fundacji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Fundacja prowadzi Poznański Park Naukowo-Technologiczny, w którego ramach działają m.in. Inkubator Technologiczny i Centrum Transferu Technologii. Przyjmując podejście podmiotowe Fundację i podległe jej jednostki rozpatrujemy jako jedną instytucję. Z kolei w podejściu funkcjonalnym wymienione trzy jednostki prowadzone przez Fundację będą analizowane osobno. Zaletą podejścia funkcjonalnego jest możliwość wydzielenia w miarę spójnych kategorii analitycznych. Problemem jest natomiast to, że po pierwsze, wydzielenie poszczególnych funkcji nie zawsze jest łatwe (nie zawsze funkcjonują odrębne komórki organizacyjne), a po drugie przy analizach ilościowych występuje problem wielokrotnego zliczania instytucji. W przypadku niniejszej analizy oznacza to, że nie należy liczby ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w regionie (według danych SOOIPP) interpretować jako liczby podmiotów (w sensie prawnym) prowadzących taką działalność. Jest to jednym z powodów tego, że liczba instytucji przedstawianych w części ilościowej (część 3) jest większa niż liczba instytucji analizowanych w części jakościowej opracowania (rozdział 4) (drugim powodem jest to, że na podstawie analizy jakościowej stwierdzono, że część instytucji z woj. lubelskiego uwzględnianych w raportach SOOIPP obecnie nie prowadzi wystarczającej działalności pozwalającej uznać je za ośrodki innowacji i przedsiębiorczości).

Województwa znacząco różnią się pod względem obszaru, liczby ludności czy liczby działających przedsiębiorstw, zatem proste porównanie liczby ośrodków może być mylące. Wobec tego warto odnieść liczbę ośrodków do potencjału ludnościowego regionów. Taka analiza pokazuje zupełnie inny wymiar zróżnicowań regionalnych (por. Rysunek 7). W województwie lubelskim na jeden ośrodek innowacji i przedsiębiorczości przypada nieco ponad 42 tys. mieszkańców – taki wynik daje regionowi czwartą pozycję w kraju, korzystniejsze wskaźniki odnotowały jedynie: podlaskie, zachodniopomorskie i warmińsko-mazurskie. Lubelskie jest także zdecydowanie lepsze pod tym względem od średniej krajowej wynoszącej prawie 52 tys. osób na jeden ośrodek.

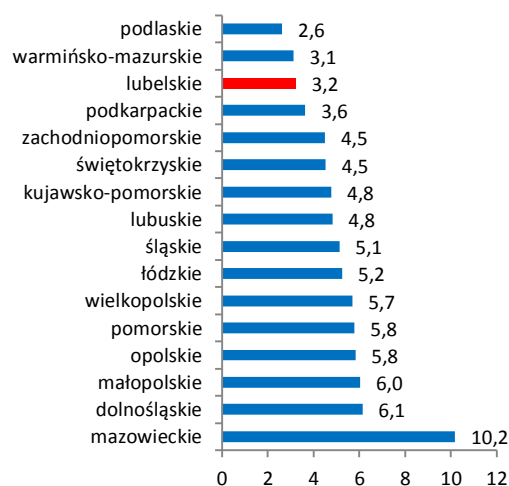
Również w przypadku odniesienia liczby ośrodków innowacji i przedsiębiorczości do liczby przedsiębiorstw województwo lubelskie pozytywnie się wyróżnia (por. rysunek 8). Z 3,2 tys. przedsiębiorstw przypadających na jeden ośrodek region nie tylko wyraźnie odstaje od średniej krajowej (5,3), ale także zajmuje wysoką, trzecią pozycję w kraju, za warmińsko-mazurskim (3,1) oraz podlaskim (2,6). Interpretacja przedstawionych danych powinna być jednak ostrożna. Po pierwsze, dlatego że prezentowane dane nie mówią nic o jakości ośrodków (może być przecież tak, że w lepszej sytuacji jest region, w którym jest mniej ośrodków, ale które są bardziej efektywne, prezentują wyższą jakość). Po drugie, należy pamiętać, że ośrodki innowacji i przedsiębiorczości stanowią bardzo zróżnicowany zbiór – a w ujęciu ilościowym tak samo traktujemy np. małą fundację prowadzącą ograniczoną działalność informacyjną i szkoleniową oraz np. duży park technologiczny, prowadzący także centrum transferu technologii, inkubator, oraz rozbudowaną działalność doradczą.

Rysunek 7. Liczba ludności na jeden ośrodek innowacji i przedsiębiorczości (w tys. osób) w 2010 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Matusiak 2010a oraz danych GUS.

Rysunek 8. Liczba przedsiębiorstw (w tys.) na jeden ośrodek innowacji i przedsiębiorczości w 2010 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Matusiak 2010a oraz danych GUS.

Analiza relatywnych wskaźników nasycenia regionów ośrodkami innowacji i przedsiębiorczości pokazuje, że duże nasycenie niekoniecznie idzie w parze z rozwojem gospodarczym. Najlepiej rozwinięte polskie regiony notują bowiem najniższe wskaźniki nasycenia tego typu instytucjami zarówno w odniesieniu do potencjału ludnościowego, jak i potencjału gospodarczego. Oznacza to, że relatywnie duża liczba ośrodków innowacji i przedsiębiorczości niekoniecznie jest kluczem do rozwoju regionalnego. Z drugiej strony wysokie nasycenie instytucjami otoczenia biznesu w przypadku regionów słabiej rozwiniętych, w tym woj. lubelskiego, wydaje się zjawiskiem pozytywnym, można bowiem oczekiwać, że w takich regionach istnieją większe potrzeby w zakresie wspierania przedsiębiorczości. Na podstawie zaprezentowanej analizy ilościowej można z dużą pewnością stwierdzić, że liczba ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w województwie lubelskim jest wystarczająca. Wsparcie tego typu instytucji powinno koncentrować się zatem na podnoszeniu jakości działania już obecnie istniejących organizacji, a nie na tworzeniu nowych.

4. Charakterystyka ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w województwie lubelskim

4.1. Ogólny przegląd ośrodków

Charakterystyka ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w województwie lubelskim zawarta w tym rozdziale składa się po pierwsze z ogólnego przeglądu tego rodzaju instytucji, wraz z krótką charakterystyką najważniejszych pól ich aktywności. Wyniki przeglądu instytucji i ich aktywności zostały przedstawione w formie tabeli wraz z krótkim komentarzem (por. niżej). Po drugie, sześć wybranych organizacji zostało opisanych w formie zwięzłych studiów przypadków. Ogólny przegląd i studia przypadków stanowią podstawę do podsumowania, które kończy niniejszy rozdział.

Tabela 2. zawiera syntetyczny przegląd najważniejszych ośrodków innowacji i przedsiębiorczości działających w województwie lubelskim wraz ze wskazaniem głównych typów ich aktywności. Należy przy tym zaznaczyć, że brano pod uwagę tylko takie rodzaje aktywności, które wpisują się w katalog działań instytucji otoczenia biznesu. Jest to dosyć istotna uwaga, ponieważ charakter działalności wielu z analizowanych instytucji jest znacznie szerszy i wykracza poza działania typowe dla IOB (np. aktywność w zakresie rynku pracy, pomocy społecznej, rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, itd.), a aktywność jako IOB obejmuje jedynie część podejmowanych działań. Jako podstawę przeglądu instytucji przyjęto klasyfikację ośrodków wykorzystywaną przez SOOIPP. Aktywność instytucji analizowana była pod kątem podejmowanych działań w roli (1) ośrodka przedsiębiorczości (szkolenia, doradztwo, usługi informacyjne, inkubatory przedsiębiorczości), (2) ośrodka innowacji (Centra transferu technologii; Akademickie inkubatory przedsiębiorczości i preinkubatory; Inkubatory technologiczne; Parki technologiczne (parki naukowe, parki badawcze, technoparki, parki przemysłowo-technologiczne) oraz (3) parabankowej instytucji finansowej (Regionalne i lokalne fundusze pożyczkowe; Fundusze poręczeń kredytowych; Fundusze kapitału zaangażowanego; Sieci aniołów biznesu). Na podstawie dostępnych źródeł (raporty, publikacje naukowe, strategie, ewaluacje, informatory itd.) oraz przeglądu storn internetowych zidentyfikowano 31 najważniejszych ośrodków innowacji i innowacyjności w województwie lubelskim. Uwzględniono jedynie te instytucje, których działalność jednoznacznie wpisuje się w jedną z trzech form działania ośrodków innowacji i przedsiębiorczości oraz ma charakter stały, nieincydentalny.

Tabela 2. Najważniejsze ośrodki innowacyjności i przedsiębiorczości w woj. lubelskim oraz główne pola ich aktywności

NAZWA PODMIOTU	LOKALIZACJA	GŁÓWNE POLA DZIAŁALNOŚCI			WIĘCEJ INFORMACJI / UWAGI
		Ośrodki przedsiębiorczości (Ośrodki szkoleniowo-doradcze; Inkubatory przedsiębiorczości)	Ośrodki innowacji (Centra transferu technologii; Akademickie inkubatory przedsiębiorczości i preinkubatory; Inkubatory technologiczne; Parki technologiczne (parki naukowe, parki badawcze, technoparki, parki przemysłowo-technologiczne))	Parabankowe instytucje finansowe (Regionalne i lokalne fundusze pożyczkowe; Fundusze poręczeń kredytowych; Fundusze kapitału załączkowego; Sieci aniołów biznesu)	
Centrum Innowacji i Transferu Technologii LPNT Sp. z o.o.	Lublin	Szkolenia m.in. w ramach projektów: • „Podniesienie kwalifikacji branży hotelarskiej Lubelszczyzny, szansą na wzrost jakości obsługi gości zagranicznych” • „Transfer wiedzy i innowacji poprzez rozwój sieci współpracy w regionie lubelskim” • Projekt „Lubelskie Centrum Rozwoju Przedsiębiorczości Akademickiej” • „Transfer wiedzy i technologii szansą na gospodarczy rozwój Polski” • „Uczelnie i biznes - współpraca gwarancją sukcesu” • „Przedsiębiorczość akademicka sposobem na wykorzystanie potencjału regionu”	Dwa duże projekty inkubacyjne: „Zainwestujmy w innowacje – inkubator technologiczny” oraz „Inkubator innowacyjności Science2Business”.		www.citt.lublin.pl

Lubelski Park Naukowo Technologiczny S.A. (LPNT)	Lublin		Park Naukowo-Technologiczny, którego lokatorami są instytucje naukowe (jedno laboratorium Uniwersytetu Przyrodniczego, dwa laboratoria Politechniki Lubelskiej oraz dwa Laboratoria Uniwersytetu Medycznego) oraz 11 przedsiębiorstw oraz innych instytucji (w tym Centrum Innowacji i Transferu Technologii LPNT Sp. z o. o.).		www.lpnt.pl
Inkubator Technologiczny w Lublinie (siedziba w kompleksie LPNT)	Lublin		Inkubator Technologiczny (obecnie w inkubatorze działa siedem firm z branży informatycznej).		www.inkubator.lublin.pl
Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości – Oddział Lubelski	Lublin	14 firm w akademickim inkubatorze przedsiębiorczości. W ramach procesu inkubacji prowadzone są szkolenia oraz doradztwo dla inkubowanych przedsiębiorstw.			www.inkubator.biz.pl Oddział ogólnopolskiej fundacji Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości
Bialskopodlaska Izba Gospodarcza	Biała Podlaska	Usługi informacyjne i doradcze, w tym w ramach Krajowego Systemu Usług.			www.bpig.bialapodlaska.pl
Biłgorajska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	Biłgoraj	Usługi informacyjne i doradcze, w tym świadczone w ramach Krajowego Systemu Usług. Szeroka oferta szkoleniowa.		Agencja prowadzi Fundusz Pożyczkowy.	www.barr.org.pl

Fundacja Centrum Rozwoju Lokalnego	Lublin	Projekt szkoleniowy „Firmy typu spin off/spin out szansą na efektywną komercjalizację osiągnięć naukowych. Program szkoleń i doradztwa”.			www.rozwojlokalny.pl
Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny	Siedziba główna w Lublinie oraz filie w Białej Podlaskiej, Chełmie, Hrubieszowie, Krasnymstawie, Kraśniku, Lubartowie, Łukowie, Parczewie, Tomaszowie Lubelskim i Zamościu	Rozbudowana działalność szkoleniowa, informacyjna oraz doradcza prowadzona na zasadach komercyjnych oraz niekomercyjnych, min. w ramach Punktów Konsultacyjnych Krajowego Systemu Usług dla MŚP oraz innych projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych (obecnie głównie fundusze unijne). Fundacja realizuje projekty wspierające powstawanie i działanie w regionie klastrów (Klaster Ekoenergetyczny), a także inicjatyw w zakresie ekonomii społecznej. Fundacja podejmuje działania zmierzające do uruchomienia inkubatora przedsiębiorczości w Lublinie.	Fundacja planuje rozszerzyć działalność w zakresie wspierania innowacyjności, być może w ramach Krajowej Sieci Innowacji (świadczenie usług audytu technologicznego oraz transferu technologii).		fundacja.lublin.pl

Lubelska Fundacja Rozwoju	Lublin oraz oddziały w Białej Podlaskiej, Chełmie, Janowie Lubelskim, Kraśniku, Krasnymstawie, Lubartowie, Łęcznej, Parczewie, Poniatojew, Tomaszowie Lubelskim, Włodawie i Zamościu.	Usługi informacyjne i doradcze w ramach ośrodka Enterprise Europe Network oraz Regionalnego Punktu Konsultacyjnego. Usługi szkoleniowe/studia podyplomowe Organizacja ośrodka „Business & Innovation Centre in Lublin” (Centrum Innowacji i Przedsiębiorczości w Lublinie)		Fundacja prowadzi szeroką działalność parabankową (za pośrednictwem spółek zależnych): poręczenia kredytowe, pożyczki i inwestycje kapitałowe (venture capital). Ponadto LFR realizuje projekt Wschodnia Sieć Aniołów Biznesu (finansowany w ramach PO Innowacyjna Gospodarka) – inicjatywa skupia obecnie 45 inwestorów, ponadto dotychczas zebrane zostały 62 projekty inwestycyjne.	www.lfr.lublin.pl Fundacja ma strukturę holdingu w ramach którego funkcjonują: • Polski Fundusz Gwarancyjny Sp. z o.o. • Lubelski Fundusz Kapitałowy Sp. z o.o. • Agencja Rozwoju Lokalnego Sp. z o.o. • Meritum Centrum Inicjatyw Lokalnych Sp. z o.o. • Fundacja Inicjatyw Lokalnych • Agencja Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Sp. z o.o.
Polski Fundusz Gwarancyjny Sp. z o.o.				Spółka udziela poręczeń kredytowych. Obecnie ta działalność prowadzona jest w ramach projektu finansowanego ze środków RPO (budżet około 57 mln. zł). W ramach projektu udzielane są poręczenia do 1,5 mln zł. Do tej pory z poręczeń skorzystało kilkanaście spółek (głównie usługowo-handlowych, ale także produkcyjnych, np. dwie firmy z sektora przetwórstwa rolno-spożywczego i firma meblarska).	www.pfg-poreczenia.pl

Lubelski Fundusz Kapitałowy Sp. z o.o.	Lublin			Spółka realizuje przedsięwzięcia typu <i>venture capital</i> . Obecnie działalność spółki jest bardzo ograniczona (około dwie inwestycje rocznie), wynika to przede wszystkim z ograniczonych środków finansowych.	www.lfr.lublin.pl Spółka jest częścią holdingu Lubelskiej Fundacji Rozwoju.
Meritum Centrum Inicjatyw Lokalnych Sp. z o.o.	Lublin	Spółka specjalizuje się w komercyjnym doradztwie oraz szkoleniach w zakresie pozyskiwania środków z funduszy unijnych.			www.meritum-lublin.pl Spółka jest częścią holdingu Lubelskiej Fundacji Rozwoju.
Fundacja Inicjatyw Lokalnych	Lublin oraz oddziały w Chełmie, Janowie Lubelskim, Puławach i Włodawie.	Usługi informacyjne, doradcze i szkoleniowe, także finansowane ze środków unijnych (w 2011 przeprowadzono 190 szkoleń dla prawie dwóch tys. uczestników).			www.fil.lublin.pl Fundacja realizuje także projekty w zakresie ekonomii społecznej. Fundacja jest częścią holdingu Lubelskiej Fundacji Rozwoju.
Agencja Rozwoju Lokalnego Sp. z o.o.	Lublin oraz oddziały w Kraśniku i Krasnymstawie	Usługi doradcze i szkoleniowe (komercyjne i niekomercyjne – finansowane w ramach projektów unijnych).			www.arl.lublin.pl Fundacja jest częścią holdingu Lubelskiej Fundacji Rozwoju.
Lubelska Izba Rzemieślnicza	Lublin	Szkolenia, usługi doradcze, także w ramach projektów finansowanych ze środków unijnych.			www.lir.com.pl
Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Lublin	Lublin	Usługi szkoleniowe.			www.izba.lublin.pl

Lubelski Klub Biznesu	Lublin	Działalność szkoleniowa i doradcza.			www.lkb.lublin.pl
Rada Zamojska Federacji Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT w Zamościu	Zamość	Usługi szkoleniowe.			not-zamosc.pl
Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego "OIC Poland"	Lublin	Studia podyplomowe, szkolenia. Fundacja prowadzi Wyższą Szkołę Ekonomii i Innowacji w Lublinie. Szkolenia dotyczą także innowacyjności, współpracy nauki i biznesu, własności intelektualnej, przedsiębiorczości akademickiej (fundacja realizuje projekty szkoleniowe w tych obszarach finansowane ze środków unijnych).		Fundacja prowadzi fundusz pożyczkowy (w ramach projektu dofinansowanego ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego).	www.oic.lublin.pl
Puławski Park Naukowo – Technologiczny	Puławy	Centrum Przedsiębiorczości, Inkubator Technologiczny, Centrum Technologiczne.	Na terenie parku działają obecnie trzy firmy		ppnt.pulawy.pl Park jest obecnie w fazie rozruchu. Docelowo działalność parku będzie zorganizowana w ramach trzech jednostek: Centrum Przedsiębiorczości, Inkubatora Technologicznego, Centrum Technologicznego.
Regionalna Izba Gospodarcza w Lublinie	Lublin	Usługi szkoleniowe i doradcze.			www.rig.lublin.pl

Wschodni Klub Techniki i Racjonalizacji	Zamość	Usługi informacyjne, doradcze i szkoleniowe.	Usługi doradcze proinnowacyjne w ramach projektu „Rozwój usług doradczych o charakterze proinnowacyjnym świadczonych przez ośrodki Krajowej Sieci Innowacji (KSI)”		www.wktir.eu
Regionalny Park Przemysłowy Świdnik Sp. z o.o.	Świdnik		Ponad 40 firm zatrudniających około 1,1 tys. osób. Park zrealizował projekt: "Zapewnienie rozwoju innowacji poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury oraz stworzenie bazy dla klastra producentów lotniczych i centrów badawczo-rozwojowych w Regionalnym Parku Przemysłowym Świdnik".		www.park.swidnik.pl
Związek Prywatnych Pracodawców Lubelszczyzny „Lewiatan”	Lublin	Szkolenia i doradztwo, także w ramach projektów finansowanych ze środków unijnych.			prywatni.lublin.pl
Biuro Rozwoju i Kooperacji Politechniki Lubelskiej	Lublin	Projekty szkoleniowe finansowane ze środków unijnych.			http://brik.pollub.pl

Lubelski Inkubator Przedsiębiorczości Politechniki Lubelskiej	Lublin	Inkubator przedsiębiorczości zapewnia wsparcie infrastrukturalne i merytoryczne nowym firmom zakładanym przez pracowników, studentów i absolwentów uczelni. Obecnie w inkubatorze działa 14 firm.			www.inkubator.pollub.pl
Lubelskie Centrum Transferu Technologii Politechniki Lubelskiej	Lublin		Ośrodek EEN (obejmujący m.in. międzynarodowy transfer technologii) oraz projekty komercyjne (np. opinie o innowacyjności).		www.lctt.pollub.pl
Stowarzyszenie Rozwoju Aktywności Społecznej „Triada”	Chełm	Działalność szkoleniowa, przede wszystkim w ramach projektów finansowanych ze środków unijnych. Do ciekawszych inicjatyw należy projekt „Konkurencyjna Lubelszczyzna” finansowany z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, którego realizacja zakłada organizację staży dla pracowników przedsiębiorstw w uczelniach lub jednostkach naukowych oraz organizację staży dla pracowników naukowych oraz naukowo-dydaktycznych w przedsiębiorstwach.			www.triada-chelm.pl

Fundacja Promocji Edukacyjnej ORYLION	Lublin	Komercyjna i niekomercyjna działalność szkoleniowa, w ostatnim okresie rozwijana także działalność doradcza (w zakresie np. zarządzania projektami, HACCP, ISO). Działalność fundacji rozwijana jest w ramach projektu „Wzmocnienie roli IOB - Fundacji Promocji Edukacyjnej ORYLION dzięki wsparciu inwestycyjnemu” (265 tys. zł, środki RPO).			www.orylion.pl
Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli	Siedziba główna w Końskowoli oraz 25 oddziałów zamiejscowych (zlokalizowanych na terenie całego województwa).	Szeroka działalność informacyjna, doradcza i szkoleniowa skierowana do rolników. W 2011 zrealizowano około 1500 szkoleń dla 29,5 tys. osób oraz wyświadczone ponad 107 tys. usług doradczych (Ośrodek zatrudnia ponad 400 osób, w tym około 300 pracowników merytorycznych).			www.wodr.konskowola.pl

Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie przeglądu ośrodków można stwierdzić przede wszystkim, że ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w województwie lubelskim skoncentrowane są w Lublinie. Taka koncentracja jest naturalna (dotyczy także innych polskich i europejskich regionów, por. np. Olechnicka, Płoszaj 2008; Smętkowski et al. 2012) oraz związana z tym, że stolica województwa skupia znaczącą część potencjału gospodarczego, ludzkiego i intelektualnego regionu. W Lublinie (oraz w graniczącym z nim Świdniku) działają najważniejsze, największe i najlepiej rozwinięte IOB regionu (por. też studia przypadków). Niemniej jednak w mniejszych ośrodkach województwa także odnajdujemy ośrodki innowacji i przedsiębiorczości. Dotyczy to w szczególności Puław (warto zwrócić uwagę przede wszystkim na powstających w tym mieście park naukowo-technologiczny), Białej Podlaskiej, Biłgoraja, Chełma oraz Zamościa. Ponadto w wielu innych mniejszych miastach i gminach działają oddziały Fundacji Rozwoju Lubelszczyzny oraz Lubelskiej Fundacji Rozwoju, a także Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Końskowoli (por. tabela 2). Dostępność przestrzenną ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w województwie należy zatem uznać za dobrą. Zwłaszcza jeżeli weźmiemy pod uwagę to, że korzystanie z usług ośrodków innowacji i przedsiębiorczości nie odbywa się w trybie ciągłym, zazwyczaj nie ma konieczności częstych kontaktów (bardziej liczy się jakość oferty niż szybkość, w sensie czasu dojazdu, do niej dostęp). Ponadto należy podkreślić, że dostęp do specjalistycznych usług otoczenia biznesu należy postrzegać raczej w perspektywie krajowej. W takim ujęciu przedsiębiorstwa z terenu województwa lubelskiego mają dość dobry dostęp (w sensie bliskości przestrzennej, możliwości dojazdu) do instytucji otoczenia biznesu działających w Warszawie i Krakowie.

Większość ośrodków innowacji i przedsiębiorczości działających w regionie prowadzi działalność w zakresie szkoleń i doradztwa, podczas gdy specjalistyczne usługi parabankowe, a także działalność proinnowacyjna są zdecydowanie rzadsze. Należy jednak podkreślić, że jest to sytuacja normalna, spotykana w innych regionach i wynikająca z dużego popytu na prostsze usługi, a mniejszego na te bardziej zaawansowane. W dalszej części rozdziału omawiany jest stan i działalność lubelskich ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w trzech podstawowych obszarach ich aktywności.

4.2. Ośrodki przedsiębiorczości

Tak jak w całym kraju, tak też w województwie lubelskim aktywność ośrodków innowacji i przedsiębiorczości polega przede wszystkim na świadczeniu usług szkoleniowych, informacyjnych oraz doradczych – dla 87% ośrodków jest to główny bądź uzupełniający rodzaj działalności (por. tabela 1). Są to zarazem usługi najprostsze do oferowania, ale także na tego typu usługi jest największy popyt. Świadczą o tym wysokie statystyki korzystania z usług świadczonych przez ośrodki w ramach ogólnopolskiego – wdrażanego przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości – projektu Punktów Konsultacyjnych w ramach Krajowego Systemu Usług (PK KSU). W ramach tej inicjatywy ośrodki wybrane w otwartym konkursie świadczą usługi informacyjno-doradcze w zakresie administracyjno-prawnych aspektów prowadzenia działalności gospodarczej (w tym jej podejmowania, wykonywania, rezygnacji), zasady i warunków korzystania z programów pomocy publicznej i innych zewnętrznych źródeł finansowania działalności gospodarczej, możliwości i zasady korzystania z usług specjalistycznych, np. szkoleń, doradztwa, transferu technologii, uzyskania

pożyczek i poręczeń itp. Są to zatem bardzo proste usługi, skierowane w znacznej mierze do osób z małym doświadczeniem w prowadzeniu działalności gospodarczej. Według danych za lata 2008-2009 podmioty z woj. lubelskiego działające w tym okresie w ramach PK KSU świadczyły miesięcznie około 450 usług informacyjnych i doradczych. Obecnie usługi w ramach tego projektu na terenie woj. lubelskiego świadczą trzy organizacje: Fundacja Puławskie Centrum Przedsiębiorczości, Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny oraz Lubelska Fundacja Rozwoju (konsultanci z tych organizacji świadczą usługi w ramach projektu także poza siedzibą, w ramach dyżurów w 10 miejscowościach w regionie). Badanie ewaluacyjne prowadzone przez PARP pokazują, że jest zapotrzebowanie na tego typu usługi oraz, że klienci z nich korzystający są zadowoleni z poziomu usług (IBC GROUP 2012).

Wyraźnie mniejszą aktywność obserwujemy w zakresie wsparcia przedsiębiorczości w ramach inkubatorów przedsiębiorczości. W regionie obecnie działają dwa inkubatory przedsiębiorczości. W Oddziale Lubelskim Akademickich Inkubatorów Przedsiębiorczości (AIP jest ogólnopolską instytucją z siedzibą w Warszawie) inkubowanych jest obecnie 14 przedsiębiorstw. W Lubelskim Inkubatorze Przedsiębiorczości przy Politechnice Lubelskiej także działa 14 firm. Liczba inkubowanych przedsiębiorstw nie jest zatem bardzo duża. Sytuacja w zakresie inkubatorów przedsiębiorczości ulegnie niedługo poprawie w związku z rozruchem inkubatora w nowopowstałym Puławskim Parku Naukowo-Technologicznym (będzie to pierwszy w regionie inkubator poza Lublinem). Ponadto Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny podejmuje działania zmierzające do uruchomienia własnego inkubatora przedsiębiorczości w Lublinie.

4.3. Ośrodki innowacji

Oferta w zakresie wsparcia innowacyjności (ośrodki innowacji) jest zdecydowanie skromniejsza. Znowu można powiedzieć, że sytuacja w regionie nie odbiega od sytuacji w całym kraju oraz, że popyt na tego rodzaju usługi jest po prostu mniejszy. W regionie działają obecnie trzy instytucje o charakterze parków: Lubelski Park Naukowo Technologiczny S.A. (LPNT), Regionalny Park Przemysłowy Świdnik Sp. z o.o. oraz Puławski Park-Naukowo Technologiczny. Park świdnicki ma już dość długą tradycję, jednak jego charakter jest raczej przemysłowy, niż technologiczny. Jedynie niektóre firmy w tym parku mają duży potencjał innowacyjny, część lokatorów zajmuje się prostą działalnością handlową. Atutami parku jest potencjał PZL-Świdnik S.A. oraz właśnie oddawane do użytku centrum technologiczne, które może zwiększyć proinnowacyjny potencjał parku (por. studium przypadku). Lubelski Park Naukowo Technologiczny ma zdecydowanie odmienny charakter. W jego przypadku dominuje działalność *stricte* naukowa – głównymi lokatorami są laboratoria lubelskich szkół wyższych. Niemniej jednak w ramach parku działają też przedsiębiorstwa, w tym także o dużym potencjale innowacyjnym parku – niestety są to jedynie pojedyncze przypadki (por. studium przypadku). Ofertę parku uzupełniają działania dwóch powiązanych z nim instytucji Centrum Innowacji i Transferu Technologii LPNT Sp. z o. o. (por. studium przypadku) oraz Inkubator Technologiczny w Lublinie, który ma siedzibę w kompleksie LPNT. Inkubator znajduje się w zasadzie w fazie rozruchu, w momencie opracowywania niniejszego raportu inkubowanych było pierwszych siedem firm działających w branży informatycznej. Trzecim, najmłodszym parkiem w regionie jest Puławski Park-Naukowo Technologiczny tworzony kosztem około 78 mln. zł w ramach Programu

Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej. Jest to inicjatywa, która dopiero nabiera rozpędu, prace budowlane zostały zakończone wiosną 2012 r., a w ramach parku działają obecnie jedynie trzy firmy: producent aparatury medycznej (detektory tętna płodu oraz kardiologografy), producent kosmetyków oraz firma z branży tworzyw sztucznych.

Istotną funkcją ośrodków innowacji jest transfer technologii. W tym zakresie wymienić należy w szczególności Lubelskie Centrum Transferu Technologii Politechniki Lubelskiej, które należy do ogółouropejskiej sieci instytucji realizujących projekt Enterprise Europe Network (EEN) i świadczy usługi w zakresie transferu technologii (do EEN należy także Lubelska Fundacja Rozwoju, ale ona w ramach EEN świadczy jedynie usługi informacyjne z zakresu prawa i polityk UE oraz pomoc w znalezieniu partnerów biznesowych). EEN jest efektywnym mechanizmem budowania współpracy technologicznej w Europie, ale zasięg oddziaływania tego projektu jest jednak dość skromny – doświadczenia analogicznego projektu europejskiego, sieci Innovation Relay Centres, pokazują, że ośrodki są w stanie sfinalizować w ciągu roku jedynie 2-3 projekty transferu technologii, a w przypadku ośrodków z krajów Europy środkowo wschodniej wyniki są jeszcze skromniejsze, ośrodki średnio dokonują jednego transferu rocznie. Należy dodać, że Lubelskie Centrum Transferu Technologii Politechniki Lubelskiej prowadzi także działalność wykraczającą poza projekt EEN, która polega przede wszystkim na realizowaniu prac B+R oraz wdrożeniowych na rzecz przedsiębiorstw w ramach Katedry Automatyzacji Wydziału Mechanicznego Politechniki Lubelskiej. Wynika to z tego, że Centrum Transferu Technologii Politechniki Lubelskiej de facto działa w powiązaniu z Katedrą Automatyzacji. W ramach tej działalności zrealizowano do tej pory kilka projektów, przede wszystkim we współpracy z działającą w Świdniku firmą SMF Poland specjalizuje się w produkcji maszyn wydmuchowych do produkcji butelek PET oraz PP, maszyn do produkcji pojemników bag-in-box, a także przemysłowych wymienników ciepła (por. studium przypadku).

W latach 2009-2011 typowym transferem technologii zajmował się także Wschodni Klub Techniki i Racjonalizacji z Zamościa w ramach projektu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości „Rozwój usług doradczych o charakterze proinnowacyjnym świadczonych przez ośrodki Krajowej Sieci Innowacji (KSI)” (budżet projektu wynosił około 900 tys. zł). Projekt KSI ma jednak duże ograniczenia, ograniczona jest nie tylko liczba transferów technologii (ze względu na zaplanowany budżet), ale także maksymalny koszt usługi wsparcia transferu technologii, który został określony na maksymalnie 35 tys. zł, co oznacza, że w ramach tego projektu mogą być wsparte jedynie stosunkowo proste transfery. W ramach projektu realizowane były także audyty technologiczne w firmach. Audyt technologiczny polega na ocenie potencjału i potrzeb technologicznych przedsiębiorcy, możliwości i potrzeb w zakresie rozwoju wytwarzanych produktów lub usług. Maksymalne koszty audytu technologicznego określono na 3,5 tys. zł (PARP 2009). W ramach tego projektu Wschodni Klub Techniki i Racjonalizacji zrealizował przez trzy lata 21 usług wsparcia transferu technologii oraz 50 usług audytu technologicznego (jest to średni wynik na tle innych ośrodków realizujących ten projekt – por. PSDB et al. 2012). Skala działań, zwłaszcza w przypadku wsparcia transferu technologii nie była zatem bardzo duża, trudno zatem spodziewać się wymiernego przełożenia tych działań na rozwój regionu. Tym bardziej, że ogólna ocena projektu KSI w skali całego kraju jest niesatysfakcjonująca, co związane jest przede wszystkim z tym, że część zrealizowanych usług wsparcia transferów technologii miała znikomy wymiar proinnowacyjny i była raczej wsparciem doradczym przy zakupie rozwiązań powszechnie dostępnych na rynku (por. np. Cichocki 2010). Oczywiście, dla przedsiębiorców

będących beneficjentami tego projektu wsparcie mogło być bardzo korzystne i wymierne (choć badania ewaluacyjne pokazują, że wymierne korzyści realizacji usługi odczuwa nie więcej niż połowa klientów, por. PSDB et al. 2010 i 2012), jednak z perspektywy rozwoju innowacyjności w regionie trudno spodziewać się wyraźnego oddziaływania.

Centrum Innowacji i Transferu Technologii LPNT Sp. z o. o. nie zajmuje się obecnie typowym transferem technologii, jego aktywność koncentruje się na dwóch dużych projektach inkubacji technologicznej. Oba te projektu dopiero nabierają tempa (por. studium przypadku). W regionie funkcjonuje ponadto inna inicjatywa w zakresie inkubacji przedsiębiorczości technologicznej, jest to Inkubator Technologiczny w Lublinie, który ma siedzibę w kompleksie LPNT – ten inkubator także jest w początkowej fazie działalności, obecnie w jego ramach funkcjonuje siedem firm z branży informatycznej (aplikacje internetowe, marketing internetowy, grafika i animacje, gry komputerowe). Koncentracja branżowa funkcjonowania inkubatora wydaje się dobrym rozwiązaniem. Ze względu na krótki czas funkcjonowania tej inicjatywy trudno jednak wypowiadać się na temat jej efektywności. Kolejny inkubator technologiczny planowany jest w ramach Puławskiego Parku Naukowo-Technologicznego.

4.4. Parabankowe instytucje finansowe

Działalność parabankowa, czyli trzecia funkcja ośrodków innowacji i przedsiębiorczości organizowana jest w regionie przede wszystkim w ramach holdingu Lubelskiej Fundacji Rozwoju (LFR), w skład którego wchodzi m.in.: Polski Fundusz Gwarancyjny Sp. z o.o. oraz Lubelski Fundusz Kapitałowy Sp. z o.o. Działalność Lubelskiego Funduszu Kapitałowego jest obecnie bardzo ograniczona (w ostatnich latach realizowano 1-2 projekty inwestycyjne rocznie), co związane jest z małymi dostępnymi środkami finansowymi, z których znaczna część jest zaangażowana w długoterminowe inwestycje, a ponadto z dostępnością kapitału dla firm w ramach innych form wsparcia (dotacje, pożyczki, itd.). Działalność Polskiego Funduszu Gwarancyjnego polega na udzielaniu przedsiębiorcom poręczeń dla kredytów bankowych (we współpracy z wybranymi bankami). Obecnie ta działalność prowadzona jest w ramach projektu finansowanego w ramach RPO województwa lubelskiego (budżet projektu to około 57 mln. zł). W ramach projektu udzielane są poręczenia do 1,5 mln zł. Do tej pory z poręczeń skorzystało kilkanaście spółek (głównie usługowo-handlowych, ale także produkcyjnych, np. dwie firmy z sektora przetwórstwa rolno-spożywczego i firma meblarska). Wartość projektu jest zatem duża, ale ponieważ średnia wartość poręczenia jest wysoka, to liczba firm korzystających z tej oferty nie będzie duża. Niemniej jednak projekt pełni ważną rolę zmniejszając koszty pozyskania kapitału przez małe i średnie przedsiębiorstwa.

Głównym mechanizmem w zakresie działalności parabankowej realizowanym przez Lubelską Fundację Rozwoju jest Fundusz Pożyczkowy, w ramach którego od początku działalności udzielono ponad 1,2 tys. pożyczek na kwotę ponad 76 mln zł. Obecnie działalność pożyczkowa realizowana jest przede wszystkim w ramach projektu „Wzmocnienie kapitałowe Regionalnego Funduszu Pożyczkowego Lubelskiej Fundacji Rozwoju” (w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego; kwota wsparcia wynosi 65 mln. zł, do 2016 r., z okresem trwałości do 2020 r.). Fundusz ma oddziały

organizacyjne w Lublinie, Puławach, Białej Podlaskiej, Chełmie oraz Zamościu. Wsparcie skierowane jest głównie do mikro i małych przedsiębiorstw (średnia wartość pożyczki to kilkadziesiąt tysięcy zł). Pożyczki są bardzo atrakcyjne dla przedsiębiorców głównie ze względu na konkurencyjne oprocentowanie, wynoszące obecnie 3% w skali roku. Zainteresowanie ofertą pożyczkową jest zatem duże. W roku 2011 udzielono 219 pożyczek o łącznej wartości ponad 15 mln. zł. W pierwszej połowie 2012 udzielono już 156 pożyczek. Z oferty korzystają głównie przedsiębiorcy z Lublina i okolic, trafiło do nich 47% pożyczek udzielnych w 2012 r. Oddział funduszu w Białej Podlaskiej udzielił 18% pożyczek, w Zamościu 17%, jedynie nieco mniej pożyczek udzielono w Puławach (15%), natomiast zdecydowanie mniej pożyczek udzielono za pośrednictwem oddziału w Chełmie, jedynie 3%. Najczęściej z pożyczek korzystają firmy usługowe (37,2%), handlowe (23,7%) oraz transportowe (19,2%). Rzadziej są to firmy z branży budowniczej (13,5%), a bardzo rzadko firmy produkcyjne (6,4%) – taka struktura przedsiębiorstw korzystających z pożyczek wynika ze specyfiki tego instrumentu, a w szczególności z dość niskiej maksymalnej kwoty pożyczki (120 tys. zł). Według opinii przedstawicieli LFR popyt na tego rodzaju wsparcie jest duży i przy zapewnieniu większych środków zakres działalności funduszu mógłby być zwiększony. Wzrost popytu na tego rodzaju wsparcie w nadchodzących latach będzie także związany z przewidywanym ograniczaniem bezzwrotnego wsparcia bezpośredniego dla przedsiębiorstw.

Ponadto LFR realizuje obecnie projekt „Sieć Aniołów Biznesu na Lubelszczyźnie i Podkarpaciu” (o wartości około 3 mln. zł, finansowany w ramach PO Innowacyjna Gospodarka), który polega na pośredniczeniu między potencjalnymi inwestorami oraz pomysłodawcami projektów inwestycyjnych. W ramach projektu zbierane są pomysły na inwestycje a ich projektodawcy otrzymują wsparcie doradcze oraz coachingowe. Istotną częścią projektu są spotkania pomysłodawców z potencjalnymi inwestorami (obecnie jest to 45 inwestorów, którzy zadeklarowali prawie 14 mln. zł na potencjalne inwestycje). W momencie zbierania danych do niniejszego opracowania nie było informacji na temat żadnej doprowadzonej do końca inwestycji będącej wynikiem projektu (należy nadmienić, że zrealizowane inwestycje nie są wskaźnikami realizacji tego projektu). Zgromadzenie pomysłów inwestycyjnych oraz kompleksowe wsparcie doradcze dla ich twórców należy ocenić jako zdecydowanie wartościowe. Wobec braku rzeczywistych inwestycji trudno jednak spodziewać się realnego oddziaływania projektu na rozwój przedsiębiorczości w regionie, chociaż należy wziąć również pod uwagę to, że dobre pomysły biznesowe wypracowane w ramach projektu mogą być realizowane w przyszłości również poza projektem, tzn. niekoniecznie muszą być finansowane przez biorących udział w projekcie potencjalnych inwestorów (np. w ramach środków własnych projektodawców, dotacji, rynkowych mechanizmów finansowych).

Oprócz LFR działalność parabankową prowadzą także: Biłgorajska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. (fundusz pożyczkowy dofinansowany kwotą 10 mln. zł ze środków RPO), Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego "OIC Poland" (fundusz pożyczkowy dofinansowany kwotą 6 mln. zł, środki RPO) oraz Fundacja Puławskie Centrum Przedsiębiorczości, która prowadzi fundusz pożyczkowy dofinansowany kwotą 9,5 mln. zł ze środków RPO oraz fundusz poręczeń kredytowych dofinansowany w ramach programu regionalnego kwotą 9,5 mln. zł. Działalność parabankowa jest zatem bardzo skoncentrowana zarówno instytucjonalnie, jak i (w mniejszym stopniu) przestrzennie, ale jest to zgodne z jej charakterem. Wydaje się, że ilość instytucji prowadzących taką działalność w regionie jest wystarczająca (zawłaszcza, że

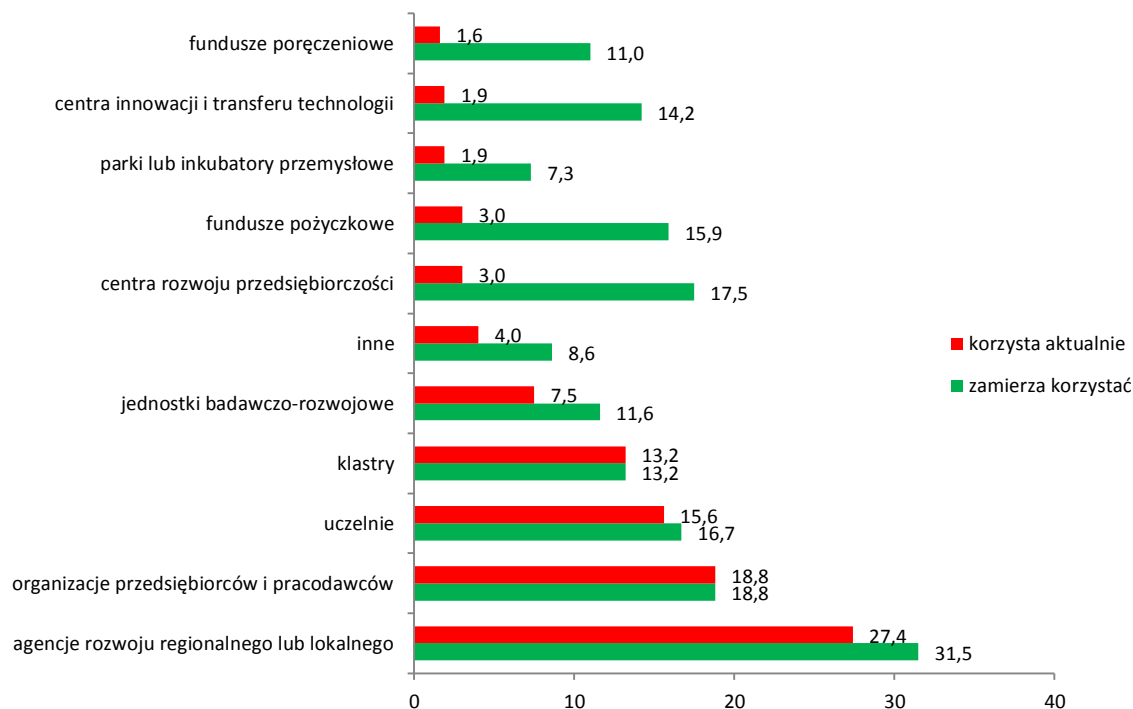
przedsiębiorstwa mogą także korzystać ze wsparcia z poziomu krajowego), jednakże być może istnieje potrzeba zwiększenia skali działalności tych instytucji przez zwiększenie funduszy, którymi dysponują. Może być to istotne zwłaszcza wobec już przewidywanego wzrostu popytu na pomoc zwrotną wraz z wygaszaniem bezpośrednich dotacji dla przedsiębiorstw.

4.5. Zainteresowanie przedsiębiorstw współpracą z IOB

Do dobrego zrozumienia funkcjonowania instytucji otoczenia biznesu w regionie konieczne jest uwzględnienie punktu widzenia klientów tych instytucji, czyli przede wszystkim przedsiębiorców (należy jednak pamiętać, że klientami IOB są także osoby chcące założyć działalność gospodarczą, studenci, absolwenci, pracownicy szkół wyższych i instytutów badawczo-rozwojowych). Według badań przeprowadzonych w roku 2009 przedsiębiorcy z regionu lubelskiego korzystali z poszczególnych typów instytucji otoczenia biznesu w bardzo zróżnicowany sposób (Jóźwik et al. 2009)⁷ (por. Rysunek 8). Dość duży odsetek ankietowanych firm korzystał z usług agencji rozwoju regionalnego lub lokalnego (27%) oraz organizacji przedsiębiorców i pracodawców (19%). Zaskakująco wysoki procent odpowiedzi zanotowano także w przypadku uczelni wyższych (16%) – na podstawie badań jakościowych (np. w ramach projektu Know-Man, por. www.know-man.eu) można jednak podejrzewać, że przynajmniej część przedsiębiorców miała w tym przypadku na myśli zatrudnianie absolwentów lub przyjmowanie studentów na praktyki. Stosunkowo wysoki odsetek firm ma kontakty z klastrami (13%). 7,5% firm korzystało z usług jednostek badawczo-rozwojowych. Natomiast bardzo małe odsetki firm korzystały z usług funduszy poręczeniowych i pożyczkowych, parków i inkubatorów oraz centrów transferu technologii. Wyjaśnieniem takich wyników, może być to, że w okresie badania firmy nastawione były na zdobywanie dotacji z funduszy unijnych, korzystały więc z usług podmiotów oferujących przygotowanie wniosków, biznesplanów, studiów wykonalności (w ten sposób można tłumaczyć wysoki wynik agencji rozwoju regionalnego i lokalnego oraz organizacji przedsiębiorców i pracodawców) oraz opinii o innowacyjności (szkoły wyższe oraz jednostki badawczo rozwojowe). Specjalistyczny charakter usług oferowanych przez centra transferu technologii oraz ograniczona podaż takich usług warunkuje niskie korzystanie z tego typu instytucji. Pewnym czynnikiem może być też to, że przedsiębiorcy często nie znają oferty instytucji otoczenia biznesu (por. Kamińska 2011).

⁷ Badanie dotyczyło przedsiębiorców z regionu lubelskiego (próba = 443); odpowiedzi nie były ograniczone do instytucji otoczenia biznesu z regionu.

Rysunek 9. Rodzaje instytucji otoczenia biznesu, z których badani przedsiębiorcy z woj. lubelskiego korzystali lub zamierzają korzystać w najbliższej przyszłości (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Jóźwik et al. (2009).

Optymistycznym wnioskiem z omawianych badań jest to, że dość liczna grupa przedsiębiorstw z województwa lubelskiego chce zacząć korzystać z usług funduszy poręczeniowych i pożyczkowych (odpowiednio 11% i 16%), centrów przedsiębiorczości (17,5) oraz centrów innowacji i transferu technologii (14%) (por. rys. 8). Wzrost zainteresowania funduszami pożyczkowymi i poręczeniowymi wynika zapewne z rosnącej świadomości stopniowego ograniczania wsparcia w formie dotacji bezzwrotnych. Z kolei wzrost deklarowanego zainteresowania ofertą proinnowacyjną może świadczyć o rosnącej świadomości lubelskich przedsiębiorców na temat współczesnych mechanizmów konkurencyjności.

4.6. Studia przypadków

4.6.1. Lubelski Park Naukowo Technologiczny S.A.

Lubelski Park Naukowo-Technologiczny S. A. (LPNT) jest spółką, w której 95% udziałów posiada Samorząd Województwa Lubelskiego, a 5% Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie. Misją Parku jest wspieranie rozwoju województwa lubelskiego poprzez stworzenie zinstytucjonalizowanej platformy dla współpracy lubelskich uczelni i biznesu. Park rozpoczął właściwą działalność w 2009 r., kiedy oddano do użytku pierwsze obiekty wybudowane dla parku (działania zmierzające do powstania parku podejmowano już jednak dużo wcześniej, od 2002 r.). Działalność LPNT polega przede wszystkim na: (1) wynajmie powierzchni biurowych i laboratoryjnych firmom i instytucjom naukowym; (2) wynajmie pomieszczeń szkoleniowych i sali konferencyjnych, a także powierzchni wystawienniczej (por. niżej), oraz wynajmu skrzytek biznesowych (zapewnienie adresu oraz skrzynki odbiorczej). Ponadto w ofercie parku znajduje się pomoc w uzyskaniu opinii o innowacyjności od instytucji naukowo-badawczych; pomoc w kojarzeniu partnerów biznesowych oraz podejmowaniu współpracy z instytucjami naukowymi – jednak jak do tej pory aktywność w tym zakresie była sporadyczna.

Obecnie w parku działa pięć instytucji naukowych oraz 11 firm. Instytucje naukowe działające w parku to:

- Centralne Laboratorium Agroekologiczne Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie;
- Laboratorium Katedry Termodynamiki, Mechaniki Płynów i Napędów Lotniczych Wydziału Mechanicznego Politechniki Lubelskiej;
- Laboratorium Katedry Energetyki i Elektrochemii Wydziału Elektrotechniki i Informatyki Politechniki Lubelskiej;
- Laboratorium Katedry i Zakładu Zdrowia Publicznego Uniwersytetu Medycznego w Lublinie;
- Laboratorium Katedry i Zakładu Farmakologii z Pracownią Roślin Leczniczych Uniwersytetu Medycznego w Lublinie.

Jak zatem widać naukowa strona funkcjonowania parku naukowo-technologicznego jest dobrze rozwinięta. Warto zauważyć, że podmioty badawcze pochodzą z trzech różnych lubelskich uczelni, co może przełożyć się na ułatwienie integracji środowiska naukowego oraz stworzyć podstawy do wystąpienia efektu synergii (w formie np. wspólnych interdyscyplinarnych badań).

O ile sfera naukowa parku jest dobrze rozwinięta, o tyle sfera przedsiębiorczości, szczególnie w zakresie przedsiębiorczości technologicznej, mogłaby być lepiej reprezentowana – mimo tego, że przedsiębiorstwa chcące działać na terenie parku muszą spełnić szereg kryteriów określonych w regulaminie. Nie wszystkie firmy działające w parku mają profil technologiczny. Cztery z nich prowadzą działalność w zakresie szeroko rozumianego doradztwa (należy zaznaczyć, że taki rodzaj działalności jest akceptowany przez regulamin). Lokatorami Parku są także Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej czy firma handlująca instrumentami muzycznymi. Jednak część lokatorów bardzo dobrze wpisuje się w koncepcję parku naukowo-technologicznego. Dobrym przykładem może być Spółka Medical Inventi Sp. z o.o. założona jako biznesowa inicjatywa środowiska akademickiego

Uniwersytetu Medycznego w Lublinie oraz prywatnego kapitału. Celem spółki jest komercjalizacja badań naukowych wdrażanych na potrzeby profilaktyki i ochrony zdrowia ludzkiego. Największym dotychczas osiągnięciem spółki jest komercjalizacja wynalazku „Kompozyt bioaktywny oraz sposób wytwarzania kompozytu bioaktywnego” oraz uzyskanie ochrony patentowej na wynalazek pod nazwą „Kompozyt bioaktywny zawierający lek przeciwbakteryjny oraz sposób jego wytwarzania”. Niestety w tym momencie jest to jedyna firma w parku o tak silnym profilu naukowo-badawczym i innowacyjnym. Oceniając ten stan rzeczy należy jednak wziąć pod uwagę to, że park działa w określonych warunkach gospodarczych, w których ilość firm technologicznych o wysokim potencjale innowacyjnym jest, delikatnie mówiąc, ograniczona. Wydaje się, że z punktu widzenia efektywności działania parku lepiej wynajmować powierzchnię firmom, które choć w pewnym zakresie wpisują się w charakter parku, niż trzymać wolną, niewykorzystaną powierzchnię. W dłuższym horyzoncie czasowym taka sytuacja jest jednak bardzo kłopotliwa – trudno bowiem znaleźć dobre argumenty dla finansowania ze środków publicznych budowy przestrzeni biurowych wynajmowanych firmom, które z powodzeniem mogą działać w obiektach dostępnych na rynku komercyjnym.

Działalność w zakresie wynajmu powierzchni szkoleniowych, wystawowych i konferencyjnych odbywa się obecnie z wykorzystaniem czterech pomieszczeń szkoleniowych. Duża aula konferencyjna oraz powierzchnia wystawowa nie została jeszcze oddana do użytku (trwają prace wykończeniowe). Wynajem przestrzeni szkoleniowych i konferencyjnych jest uzupełniającą działalnością parku. Ponadto trzeba podkreślić, że choć w tym zakresie park działa na bardzo konkurencyjnym rynku, to jednak oferta parku cieszy się zainteresowaniem klientów, o czym świadczy to, że lista klientów liczy kilkadziesiąt podmiotów (por. www.lpnt.pl/saleszkoleniowe). Należy jednak zaznaczyć, że znaczenie działalności w zakresie wynajmu powierzchni szkoleniowej i konferencyjnej nie powinno być przeceniana w przypadku instytucji jaką jest park naukowo-technologiczny – tego typu usługi mogą być, i są, z powodzeniem świadczone przez podmioty prywatne; ponadto znaczenie tego rodzaju działalności dla rozwoju innowacyjności w regionie jest w zasadzie nieistotne.

Aby dobrze zrozumieć funkcjonowanie LPNT należy pamiętać, że w ramach jednego zespołu budynków działają *de facto* trzy różne organizacje, których funkcje wzajemnie się uzupełniają. Lubelski Park Naukowo-Technologiczny S. A., jak omawiano to wyżej, odpowiada za wynajem powierzchni biurowej, laboratoryjnej, szkoleniowej i konferencyjnej oraz wybrane usługi informacyjno-doradcze dla przedsiębiorstw. Jednym z lokatorów Parków jest Centrum Innowacji i Transferu Technologii LPNT Sp. z o.o. (CITT LPTN) (na marginesie warto zaznaczyć, że główne biuro Centrum znajduje się poza parkiem, w centrum Lublina). Jest to niezależny od parku podmiot, którego założycielami są m.in. Samorząd Województwa Lubelskiego oraz uczelnie i instytuty naukowe z regionu. CITT LPTN uzupełnia działania parku w zakresie działań miękkich oraz pośrednictwa finansowego (por. niżej studium przypadku CITT LPNT). Trzecią komplementarną instytucją jest Inkubator Technologiczny LPTN, który zarządzany jest przez firmę MarKiz Sp. z o.o. Właścicielem przestrzeni, w której funkcjonuje inkubator, jest samorząd województwa lubelskiego. Firma zarządzająca inkubatorem została wybrana w przetargu. Inkubator Technologiczny LPTN funkcjonuje jak typowa inicjatywa tego typu zapewniając wsparcie dla inkubowanych przedsiębiorstw. Obecnie inkubator dopiero rozwija działalność – w jego ramach działają na razie jedynie trzy firmy (internetowa agencja marketingowa, firma tworząca oprogramowanie i gry komputerowe oraz studio

animacji cyfrowej). Inkubator także dysponuje dwoma salami szkoleniowymi przeznaczonymi na wynajem (co z jednej strony uzupełnia ofertę LPNT, ale z drugiej jest także konkurencją dla LPNT).

Podział różnych funkcji parku naukowo-technologicznego między trzy podmioty sprawia, że kluczowe znaczenie zyskuje współpraca między tymi jednostkami i odpowiednia koordynacja podejmowanych działań. Współpraca z Inkubatorem nie zdążyła się w zasadzie wykrystalizować z powodu krótkiego okresu jego działania. Natomiast relacje między LPNT i CITT LPTN polegają raczej na wyznaczeniu linii demarkacyjnej między działaniami podejmowanymi przez oba podmioty. Wynika to z zagmatwanej historii obu podmiotów (która jednak nie ma znaczenia z perspektywy celów niniejszego opracowania, więcej por.: PARP 2008).

Efekty gospodarcze dotychczasowej działalności LPTN są trudne do oceny ze względu na krótki czas działalności parku. Koncentracja na terenie parku różnych ośrodków badawczych i firm w przyszłości może zaowocować współpracą i efektami synergii. Jednak sama bliskość przestrzenna nie gwarantuje nawiązania współpracy i następnie przełożenia jej na efekty gospodarcze (por. np. Olechnicka 2012). Również sama lokalizacja firmy na terenie parku technologicznego nie przekłada się automatycznie na jej większą konkurencyjność i innowacyjność (por. np. Geenhuizen et al. 2012). Zagrożeniem dla parków technologicznych w spełnianiu oczekiwanej od nich roli jako instytucji stymulujących innowacyjność jest to, że mogą łatwo przekształcić się w jedynie prestiżowe lokalizacje do prowadzenia biznesu, bez większego znaczenia dla polityki rozwojowej czy proinnowacyjnej (por. Massey et al. 1992).

4.6.2. Centrum Innowacji i Transferu Technologii LPNT Sp. z o. o.

Centrum Innowacji i Transferu Technologii Lubelskiego Parku Naukowo-Technologicznego Sp. z o.o. (CITT LPNT) jest spółką, której udziałowcami są:

- Samorząd Województwa Lubelskiego;
- „FS Holding” S.A. z siedzibą w Lublinie;
- Gmina Miasto Lublin;
- Instytut Agrofizyki im. Bohdana Dobrzańskiego Polskiej Akademii Nauk w Lublinie;
- Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach;
- Lubelski Fundusz Kapitałowy Sp. z o.o. z siedzibą w Lublinie;
- Politechnika Lubelska;
- Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie;
- Uniwersytet Medyczny w Lublinie;
- Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie.

Spółka powstała w 2003 r. pod nazwą Lubelski Park Naukowo-Technologiczny Sp. z o.o.. W roku 2009 w ramach reorganizacji jej nazwa została zmieniona na obecnie obowiązującą, a nazwa stara została przyjęta przez spółkę noszącą do tej pory nazwę Park Naukowo-Technologiczny Województwa Lubelskiego S.A. (która obecnie funkcjonuje jako LPNT – por wyżej).

Misja CITT LPNT została określona jako „zwiększenie konkurencyjności i dynamiki rozwoju regionu lubelskiego poprzez:

- stworzenie środowiska innowacyjnego w regionie pozwalającego na efektywny transfer technologii z instytucji naukowo-badawczych do przedsiębiorstw;
- pobudzenie lokalnej przedsiębiorczości i przyciągnięcie zagranicznych inwestorów;
- wspomaganie projektów innowacyjnych i nowych innowacyjnych przedsiębiorstw zakładanych przez pracowników i absolwentów uczelni m.in. poprzez udostępnienie infrastruktury biurowej i badawczej;
- pomoc instytucjom naukowo-badawczym i przedsiębiorstwom w zakresie pozyskiwania zewnętrznego finansowania projektów innowacyjnych”.

Obecnie misja ta realizowana jest przez CITT LPNT głównie w ramach realizacji projektów finansowanych z funduszy unijnych. Do tej pory CITT LPNT zrealizowało kilkanaście projektów dotyczących przede wszystkim promocji, wspierania, organizowania i budowania świadomości w zakresie innowacyjności i transferu technologii, przedsiębiorczości akademickiej, współpracy sfery nauki i biznesu oraz różnego rodzaju projekty szkoleniowe (m.in.: „Transfer wiedzy i innowacji poprzez rozwój sieci współpracy w regionie lubelskim”; „Lubelskie Centrum Rozwoju Przedsiębiorczości Akademickiej”; „Transfer wiedzy i technologii szansą na gospodarczy rozwój Polski”; „Uczelnie i biznes – współpraca gwarancją sukcesu”; „Przedsiębiorczość akademicka sposobem na wykorzystanie potencjału regionu”; „Nauka Stymulatorem Rozwoju Gospodarki”; „Przedsiębiorczy Naukowiec”; „System wsparcia projektów komercjalizacji wyników badań naukowych w regionie lubelskim”; „Innowacyjne rozwiązania i technologie fundamentem nowoczesnej nauki i gospodarki”). Były to zatem tzw. projekty miękkie, z reguły obejmujące przede wszystkim szkolenia, warsztaty, konferencje, opracowanie materiałów informacyjnych, itd. Przy realizacji projektów CITT LPNT często współpracuje z jednostkami naukowymi (będącymi założycielami spółki). Bardzo często pracownicy uczelni i instytutów naukowych (oraz studenci) stanowią grupę docelową projektów realizowanych przez CITT LPNT.

Obecnie najważniejszym działaniem CITT LPNT jest projekt „Zainwestujmy w innowacje – Inkubator Technologiczny” realizowany jest w ramach działania 3.1 dotyczącego inicjowania działalności innowacyjnej w ramach Programu Operacyjnego – Innowacyjna Gospodarka. Dotacja w ramach tego działania przeznaczana jest na inkubację oraz na inwestycję w nowo utworzone przedsiębiorstwo innowacyjne (w formie objęcia udziałów). W pierwszym etapie zostanie wybranych 40 pomysłów, z czego do fazy preinkubacji wytypowanych będzie 20, natomiast wejście kapitałowe uzyska co najmniej osiem pomysłów. Maksymalna wielkość środków możliwych do zainwestowania przez CITT LPNT w jeden pomysł biznesowy wynosi 700 tysięcy złotych. Wartość całego funduszu inwestycyjnego wynosi 5,6 miliona złotych (por. szerzej: www.zainwestujmy.pl). Projekt nie jest ograniczony regionalnie – finansowanie mogą otrzymać pomysły zarówno z regionu lubelskiego, jak i spoza regionu. Obecnie finalizowana jest pierwsza umowa inwestycyjna (spoza regionu). Na podstawie dotychczasowych doświadczeń projektu można spodziewać się, że większość pomysłów, które przejdą do etapu inwestycyjnego będzie pochodzić raczej spoza regionu lubelskiego. Wynika to z relatywnie niskiej jakości pomysłów zgłaszanych z terenu woj. lubelskiego. Wobec tego realizacja tego dość dużego i ciekawego projektu może w ogóle nie mieć znaczenia dla rozwoju regionu

lubelskiego (co nie zmienia faktu, że z perspektywy działania i rozwoju CITT LPNT, jak i innowacyjności kraju, realizacja projektu jest jednoznacznie pozytywna).

CITT LPTN jest również partnerem projektu Science2Business, który także ma charakter inkubacyjny. Koordynatorem tego projektu jest Fundacja na Rzecz Budowy Społeczeństwa Opartego na Wiedzy „Nowe Media” z Olsztyna, a CITT LPNT jest jednym z czterech partnerów. Projekt zapewnia finansowanie dla inkubowanych firm na poziomie do 200 tys. EURO oraz wsparcie eksperckie i dostęp do zaplecza B+R. Science2Business działa w bardzo perspektywicznych branżach: biotechnologia (i telemedycyna), energia odnawialna oraz technologie informatyczne i mobilne. Cały budżet projektu wynosi 20 mln. zł, a CITT LPNT jest jedną z pięciu instytucji zaangażowanych w realizację projektu (poza koordynatorem oraz CITT LPNT są to: Instytut Maszyn Przepływowych im. Roberta Szewalskiego Polskiej Akademii Nauk w Gdańsku; Politechnika Warszawska Wydział Elektroniki i Technik Informacyjnych, Instytut Informatyki w Warszawie; Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie). Wobec małej podaży innowacyjnych pomysłów z terenu województwa lubelskiego, tak jak w przypadku projektu omawianego w akapicie wyżej, udział CITT LPNT w projekcie Science2Business raczej nie przełoży się na rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności w regionie.

CITT LPNT podjęło inicjatywę zwiększenia zakresu działań przez znalezienie inwestora strategicznego dla spółki. Ma nim być Nickel Technology Park Poznań Sp. z o. o. (pierwszy prywatny park technologiczny w Polsce). Nawiązanie współpracy z takim partnerem umożliwiłoby rozwój działalności oraz transfer wiedzy organizacyjnej umożliwiający zwiększenie orientacji komercyjnej działań CITT LPNT. Jednakże na razie proces ten został wstrzymany (najprawdopodobniej z powodu trwającej właśnie zmiany władz niektórych uczelni będących udziałowcami spółki). W dłuższej perspektywie szanse na zacieśnienie współpracy z Nickel Technology Park Poznań wydają się być dość duże przede wszystkim, dlatego że jest to rozwiązanie popierane przez Samorząd Województwa Lubelskiego, który jest najważniejszym udziałowcem spółki.

4.6.3. Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny

Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny (FRL) jest dużą, dobrze rozwiniętą organizacją, mocno osadzoną w regionalnym systemie instytucjonalnym. Fundacja została założona w 1990 r. – przez lata działalności zdobyła duże doświadczenie organizacyjne i rozpoznawalność na rynku. Stopniowo zwiększał się też zakres i zasięg działania fundacji. Obecnie fundacja działa na terenie całego województwa. Główna siedziba fundacji znajduje się w Lublinie. Ponadto fundacja ma filie lokalne w: Białej Podlaskiej, Chełmie, Hrubieszowie, Krasnymstawie, Kraśniku, Lubartowie, Łukowie, Parczewie, Tomaszowie Lubelskim i Zamościu. Fundacja jest bardzo aktywna i sprawna w pozyskiwaniu zewnętrznych środków na prowadzenie działalności, przede wszystkim w reżimie projektowym. Środki pozyskiwane są z różnego rodzaju źródeł na poziomie regionalnym, krajowym, a także europejskim. W ramach samego tylko POKL fundacja zrealizowała do tej pory 65 projektów na łączną kwotę 58 mln zł. O dużym potencjale organizacyjnym świadczy także udział w projektach międzynarodowych – w szczególności obejmujących współpracę z partnerami z Ukrainy.

Działalność Fundacji jest bardzo rozbudowana i obejmuje także działania wykraczające poza typowe funkcje instytucji otoczenia biznesu (por. Potocka 2012). Można tutaj wymienić chociażby działalność usługową na rzecz jednostek samorządu terytorialnego (JST). Eksperti fundacji uczestniczyli w opracowaniu ponad 50 strategii rozwoju gmin i powiatów, a także konsultowali Strategię Rozwoju Województwa Lubelskiego oraz Program Operacyjny Kapitał Ludzki. Fundacja prowadzi także działalność doradczą dla JST związaną z pozyskiwaniem środków unijnych, planami odnowy miejscowości, itd. Działalnością fundacji wykraczającą poza typowe działania jako instytucji otoczenia biznesu jest także aktywność w zakresie rynku pracy oraz szeroko rozumianej pomocy społecznej. Od 2004 r. Fundacja jest wpisana do rejestru podmiotów prowadzących agencję zatrudnienia – co uprawnia do świadczenia usług w zakresie: poradnictwa zawodowego, pośrednictwa pracy i doradztwa personalnego. Z kolei w zakresie pomocy społecznej fundacja prowadzi m.in. spotkania terapeutyczne, oferuje wsparcie psychologiczne, zajęcia edukacyjne. W ten nurt wpisują się także działania podejmowane w zakresie ekonomii społecznej.

W ramach aktywności typowych dla instytucji otoczenia biznesu FRL działalność fundacji dotyczy przede wszystkim usług informacyjnych i doradczych dla firm, a także osób planujących rozpocząć działalność gospodarczą. Fundacja działa także na rzecz podmiotów badawczo-rozwojowych, np. podejmując działania stymulujące współpracę między sferą nauki i przedsiębiorczości. W ramach rozwoju działalności w zakresie wspierania przedsiębiorczości fundacja planuje utworzenie inkubatora przedsiębiorczości.

W ostatnim okresie działania fundacji obejmują także tworzenie, rozwijanie i wspieranie klastrów, w tym w szczególności klastra ekoenergetycznego. Do klastra należy w sumie 39 firm i instytucji. Na podstawie ośmiu raportów z działalności klastra obejmujących okres grudzień 2008 – luty 2012 można jednoznacznie stwierdzić, że nie jest to efemeryczna inicjatywa polegająca na realizacji projektu zawierającego w nazwie klastrer. W ramach działalności związanej z tą inicjatywą, fundacja – która jest zdecydowanie głównym rozgrywającym w klastrze – podjęła do tej pory kilkadziesiąt różnych inicjatyw. Najważniejsze namacalne działania w ramach klastra polegają na realizacji różnych projektów związanych z rozwojem ekoenergetyki, finansowanych z funduszy UE. Projekty obejmowały szerokie spektrum, były to zarówno inicjatywy o dość ogólnym charakterze (np. nawiązywanie współpracy z partnerami zagranicznymi i wymiana dobrych praktyk z partnerami), ale też bardzo konkretne działania, jak np. projekt „Nowe pole widzenia Lubelszczyzny”, w ramach którego przeprowadzono szkolenia zawodowe w zakresie hydraulik-monter instalacji wodno-kanalizacyjnej ze specjalnością montaż i serwis: instalacji solarnych (siedem grup szkoleniowych), kotłów na biomasę, (dwie grupy), pomp ciepła (dwie grupy). Z kolei w ramach projektu „Innowacyjni kreatorzy zmian” prowadzone są szkolenia dla przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego (90 osób) oraz organizacji pozarządowych (30 osób). Na tle innych polskich inicjatyw klastrowych omawiana inicjatywa wyróżnia się zdecydowanie pozytywnie. Szczególnie korzystne jest to, że w ramach działania klastra regularnie podejmowane są nowe inicjatywy. Pewnym zagrożeniem dla tej inicjatywy jest duża rola jaką w jej działaniu odgrywa finansowanie projektów ze środków unijnych – istnieje ryzyko, że wraz ze zmniejszeniem dostępnych środków działalność klastra zostanie bardzo okrojona.

Usługi informacyjne i doradcze dla przedsiębiorców oraz osób rozpoczynających działalność gospodarczą prowadzone są przez fundację zarówno w formie komercyjnej, jak i niekomercyjnej, przy czym obecnie dominują działania niekomercyjne, finansowane lub współfinansowane w ramach projektów finansowanych ze środków unijnych. Działalność komercyjna w tym zakresie jest obecnie bardzo mała, co wynika z sytuacji na rynku takich usług, który jest zdominowany przez usługi świadczone nieodpłatnie (lub po preferencyjnych stawkach) w ramach projektów finansowanych ze środków unijnych. Jednakże wobec oczekiwanego zmniejszenia środków pomocowych na tego typu projekty, fundacja planuje w perspektywie kilkuletniej zwiększenie udziału usług świadczonych na zasadach komercyjnych. Będzie to dosyć duże wyzwanie ponieważ z jednej strony przedsiębiorcy zostali przyzwyczajeni do tego, że otrzymują usługi za darmo lub prawie za darmo, z drugiej strony wiele podmiotów świadczących obecnie usługi na zasadach niekomercyjnych będzie starać się sprzedawać je na rynku, co może przełożyć się na bardzo dużą konkurencję między tymi podmiotami.

Działalność informacyjna i doradcza na zasadach niekomercyjnych prowadzona jest przez fundację w ramach Krajowego Systemu Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw (KSU). Obecnie funkcjonowanie KSU finansowane jest w ramach ogólnopolskiego projektu systemowego koordynowanego przez PARP: „Wsparcie systemu kompleksowych usług informacyjnych dla przedsiębiorców i osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą poprzez finansowanie sieci Punktów Konsultacyjnych (PK)” będącego częścią Poddziałania 2.2.1 Poprawa jakości usług świadczonych przez instytucje wspierające rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. W ramach tego projektu finansowane jest działanie Punktów Konsultacyjnych KSU (PK KSU) prowadzonych przez organizacje wybrane w konkursie. FRL prowadzi dwa punkty konsultacyjne: w Lublinie i w Zamościu. Ponadto konsultanci zatrudnieni w ramach KSU przez FRL pełnią dyżury poza głównymi lokalizacjami PK KSU: w Chełmie, Hrubieszowie, Tomaszowie Lubelskim, Kraśniku. Zakres działania Punktów Konsultacyjnych KSU obejmuje podstawowe usługi informacyjne w ramach czterech modułów: administracyjno-prawne aspekty prowadzenia działalności gospodarczej (w tym jej podejmowania, wykonywania, rezygnacji); zasady i warunki korzystania z programów pomocy publicznej i innych zewnętrznych źródeł finansowania działalności gospodarczej; możliwości i zasady korzystania z usług specjalistycznych, np. szkoleń, doradztwa, transferu technologii, uzyskania pożyczek i poręczeń itp.; dane teleadresowe różnych instytucji przydatnych w rozwoju firmy. Tak określony zakres działań sieci PK KSU wskazuje, że w zasadzie nie wspiera ona bezpośrednio ani innowacyjności ani transferu technologii. Oferta PK KUS nie jest atrakcyjna dla podmiotów z bardziej skomplikowanymi problemami. Usługi w ramach PK KSU obejmują bardzo proste działania i są skierowane przede wszystkim do osób i przedsiębiorstw z bardzo małym doświadczeniem. Jednak, jak pokazują statystyki korzystania z usług PK KSU, istnieje stosunkowo duże zapotrzebowanie na takie proste usługi informacyjne i doradcze. Popularność usług oferowanych w ramach KSU związana jest z tym, że usługi informacyjne świadczone są bezpłatnie, natomiast usługi doradcze, w przypadku FRL, są dofinansowane w 90% (przy czym przedsiębiorca nie płaci więcej niż 10 zł. za godzinę pracy doradcy).

Jak już wspomniano wyżej, usługi doradcze świadczone na zasadach komercyjnych są świadczone przez fundację w ograniczonym zakresie. Należy podkreślić, że wynika to przede wszystkim z obecnych uwarunkowań funkcjonowania rynku usług doradczych dla przedsiębiorstw. Ponieważ dostępne są liczne bezpłatne lub częściowo odpłatne usługi doradcze dla firm, to rynek

usług komercyjnych (odpłatnych dla przedsiębiorstw) uległ naturalnemu zmniejszeniu. Mimo to fundacja cały czas świadczy usługi w pełni odpłatne – dotyczą one m.in. pomocy w przygotowaniu wniosków o dofinansowanie czy np. wdrażania systemu jakości HACCP (fundacja ma w tym zakresie duże doświadczenie, jej eksperci uczestniczyli we wdrażaniu HACCP w 25 zakładach przetwórstwa rolno-spożywczego). Fundacja świadczy usługi doradcze na zasadach komercyjnych także innym podmiotom – są to przede wszystkim wnioski o dotacje przygotowywane na rzecz jednostek samorządu terytorialnego, instytucji rynku pracy, lokalnych grup działania, a także jednostek naukowo-badawczych.

Plany rozwojowe fundacji zostały sprecyzowane w formie strategii opracowanej w ramach projektu „Opracowanie strategii rozwoju Fundacji Rozwoju Lubelszczyzny jako instytucji otoczenia biznesu i transferu wiedzy” finansowanego ze środków Lubelskiego Regionalnego Programu Operacyjnego. Strategia zakłada rozwój działalności fundacji w czterech obszarach: (1) Innowacje; (2) Energetyka odnawialna; (3) Poprawa efektywności energetycznej; (4) Ekonomia społeczna. Realizacja strategii zakłada m.in. skuteczne pozyskiwanie funduszy na poziomie regionalnym, krajowym i europejskim, a także rozwinięcie działalności komercyjnej – skuteczne konkurowanie na regionalnym i krajowym rynku usług komercyjnych skierowanych do przedsiębiorców i jednostek samorządu terytorialnego (szerzej por. Gałczyńska 2012). Strategia wyznacza kierunki działań, które już są podejmowane przez FRL, zatem skuteczna realizacja zamierzeń strategii wydaje się bardzo prawdopodobna. Ponadto bardzo pozytywne jest jasne zdefiniowanie głównych zakresów działalności, co umożliwi koncentrację podejmowanych działań i może przełożyć się na osiągnięcie przez FRL dobrej pozycji konkurencyjnej opartej na specjalizacji. Należy jednak wspomnieć o (podkreślanym już wyżej) zagrożeniu dla realizacji strategii wynikającym z przewidywanego zaostrzenia konkurencji na rynku komercyjnych usług doradczych wraz ze zmniejszeniem dostępnych funduszy unijnych. W tym kontekście należy stwierdzić, że budowanie przewagi konkurencyjnej na specjalizacji wydaje się dobrym sposobem na przygotowanie do konkurowania o klienta komercyjnego.

4.6.4. Lubelskie Centrum Transferu Technologii Politechniki Lubelskiej

W obecnym kształcie Lubelskie Centrum Transferu Technologii Politechniki Lubelskiej (LCTT) działa od 2007 r. Jednak działalność w zakresie transferu technologii była już wcześniej prowadzona na Politechnice (m.in. w ramach projektu Innovation Relay Centres). Jak sama nazwa wskazuje działalność centrum dotyczy szeroko pojętego transferu technologii. Działania te są podejmowane po pierwsze w ramach projektu Enterprise Europe Network (EEN), po drugie – w ramach własnych projektów LCTT.

EEN jest europejską siecią IOB działającą od 2008 i zarządzaną przez Komisję Europejską. Głównym celem sieci jest oferowanie małym i średnim przedsiębiorstwom kompleksowych usług służących zwiększeniu ich potencjału oraz zdolności innowacyjnych. Usługi EEN świadczone są w trzech zakresach (a) usługi informacyjne z zakresu prawa i polityk UE oraz pomoc w znalezieniu partnerów biznesowych; (b) usługi w zakresie transgranicznego (międzynarodowego) transferu

technologii; (c) usługi informacyjne z zakresu 7. Programu Ramowego. LCTT realizuje zadania w zakresie b i c. Zakres działań jest więc bardzo szeroki i obejmuje m.in. informację i doradztwo transferu technologii oraz udziału w Programach Ramowych UE; pomoc w poszukiwaniu zagranicznych partnerów do współpracy gospodarczej oraz transferu technologii (w tym poprzez różnego rodzaju imprezy kooperacyjne, targi, misje gospodarcze); usługi z zakresu transferu technologii, w tym audyty technologiczne, wymiana ofert technologicznych, pomoc w poszukiwaniu partnerów technologicznych oraz kojarzenie przedsiębiorców z jednostkami naukowymi. W latach 2004-2008 LCTT należało do sieci Innovation Relay Centres (IRC), która była poprzedniczką EEN. Na tej podstawie można stwierdzić, że LCTT ma długie doświadczenie w realizowaniu projektów transgranicznego transferu technologii. Efektywność działań w ramach projektów IRC i EEN jest dobrze oceniana, jednak należy pamiętać, że skala tych działań nie jest duża. Według danych dla całej sieci IRC (kilkaset ośrodków w całej Europie), w ostatnim okresie działalności tej inicjatywy, jeden ośrodek realizował średnio 2-3 transfery technologii rocznie. W przypadku ośrodków IRC i EEN działających w Polsce (to tendencja typowa dla krajów Europy środkowo-wschodniej) średnie wskaźniki były jeszcze niższe (GHK, Technopolis 2009). W przypadku konsorcjum ośrodków, do którego należało LCTT w latach 2004-2008, liczącego w sumie pięć instytucji partnerskich działających na terenie trzech województw (lubelskie, podlaskie, warmińsko-mazurskie) zaplanowano realizację 16 transferów technologii, co daje średnio mniej niż jeden transfer technologii na ośrodek rocznie (na podstawie informacji z bazy CORDIS). Przy takiej skali istotne są jedynie efekty na poziomie mikro (ośrodka B+R sprzedającego technologię lub przedsiębiorcy nabywającego lub sprzedającego technologię) natomiast oddziaływanie na rozwój regionu jest śladowe.

Działania LCTT poza siecią EEN koncentrują się przede wszystkim na organizowaniu i realizowaniu projektów badawczych na rzecz przedsiębiorstw z regionu, w szczególności w ramach Katedry Automatyzacji Wydziału Mechanicznego Politechniki Lubelskiej. Wynika to z tego, że LCTT jest powiązane osobowo i organizacyjne z Katedrą Automatyzacji. Wobec tego działalność badawczo-rozwojowa oraz wdrożeniowa Katedry oraz LCTT często się przenikają. W ramach tej działalności LCTT realizuje projekty wspólnie z przedsiębiorstwami z regionu. Przykładem rozwiniętej i długiej współpracy jest kooperacja z firmą SMF POLAND Sp. z o.o. działającą na terenie Regionalnego Parku Przemysłowego w Świdniku. SMF Poland specjalizuje się w produkcji maszyn wydmuchowych do produkcji butelek PET oraz PP, maszyn do produkcji pojemników bag-in-box, a także przemysłowych wymienników ciepła. Do tej pory LCTT zrealizował na rzecz SMF Poland kilka projektów badawczych, m.in.: „Konstrukcja urządzenia do dozowania i pokrywania materiałem katalitycznym węgla”, „Konstrukcja wysokowydajnego zespołu zamykającego”, „Technologia plazmowych powłok uszczelniających opakowania”, „Technologia opakowań HOT FILL”, „Układ sterowania temperaturą zespołu uplastyczniającego”. Innym przykładem firmy, z którą LCTT (i Katedra Automatyzacji) współpracuje w zakresie projektów B+R jest J.G. Service, także działająca w Regionalnym Parku Przemysłowym w Świdniku.

LCTT współpracuje z innymi jednostkami uniwersytetu nastawionymi na transfer technologii i rozwijanie ogólnie rozumianej innowacyjności. Są to: Centrum Innowacji i Zaawansowanych Technologii; Biuro Rozwoju i Kooperacji Politechniki Lubelskiej oraz Lubelski Inkubator Przedsiębiorczości Politechniki Lubelskiej. Centrum Innowacji i Zaawansowanych Technologii tworzone jest w celu wzmocnienia i usprawnienia działań Politechniki Lubelskiej w zakresie promocji

nowych technologii, promowania i wdrażania wyników prac naukowych oraz lepszego wykorzystania potencjału intelektualnego i technicznego uczelni, w tym także stymulowania współpracy z przedsiębiorstwami. Obecnie Centrum znajduje się w fazie rozruchu – w ramach projektu finansowanego ze środków unijnych (około 68 mln. zł w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej) powstaje duży budynek z przeznaczeniem na siedzibę centrum, w którym będzie m.in. 32 specjalistycznych laboratoriów i pracowni dydaktyczno-badawczych. Biuro Rozwoju i Kooperacji Politechniki Lubelskiej współpracuje z jednostkami organizacyjnymi Politechniki w zakresie pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych oraz współpraca z przedsiębiorcami i innymi potencjalnymi partnerami Uczelni. Biuro Rozwoju i Kooperacji, jak wskazuje sama nazwa jednostki, służyć ma poprzez swoje działania i projekty zarówno rozwojowi Politechniki, jak również budowaniu współpracy uczelni z innymi podmiotami. Z kolei Lubelski Inkubator Przedsiębiorczości Politechniki Lubelskiej prowadzi działalność inkubacyjną (obecnie 14 firm) oraz ogólną promocję przedsiębiorczości wśród studentów i pracowników PL, w tym także w ramach projektów finansowanych ze środków zewnętrznych.

Podsumowując należy podkreślić, że działania LCTT koncentrują się na aktywności w ramach EEN, a także projektach realizowanych z wykorzystaniem potencjału Katedry Automatyzacji. Działalność LCTT należy jednak postrzegać jako element większej całości aktywności podejmowanych przez inne specjalne jednostki utworzone na Politechnice. Wobec tego, że działania w zakresie transferu technologii, współpracy ze sferą przedsiębiorczości oraz promowania szeroko pojętej innowacyjności podejmowane są przez cztery jednostki politechniki, szczególnie istotne dla zapewnienia efektywności i skuteczności działań politechniki w tym zakresie jest dobre koordynowanie działań tych jednostek i stała współpraca między nimi.

4.6.5. Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland”

Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland” jest dużą organizacją pozarządową, ze znaczącym doświadczeniem zdobytym w ciągu ponad dwudziestoletniej działalności. Misją Fundacji jest zapobieganie bezrobociu i promowanie rozwoju gospodarczego poprzez projektowanie i wdrażanie programów edukacyjnych i doradczych, pośrednictwo pracy, transfer nowoczesnych technologii w dziedzinie zarządzania, restrukturyzacji, zarządzania finansami i rozwoju przedsiębiorczości. Fundacja jest rozbudowaną instytucją, której działania daleko wykraczają poza typowe aktywności instytucji otoczenia biznesu. Najlepszym tego przykładem jest to, że fundacja prowadzi własną szkołę wyższą – Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie. Fundacja realizuje także szereg projektów nakierowanych na rozwój społeczeństwa obywatelskiego (np. projekt „Lubelskie Obywatelskie”), rozwój samorządu lokalnego (np. projekt „Dobre Strategie”), czy szeroko pojęte projekty dotyczące różnych ważnych problemów społecznych (wykluczenie, trudna młodzież, niepełnosprawni). Fundacja dysponuje własnym, obszernym budynkiem, w którym są także sale szkoleniowe i konferencyjne.

Jako instytucja otoczenia biznesu fundacja jest szczególnie aktywna w dwu zakresach: (1) działalność szkoleniowa, w tym we współpracy z WSEI; (2) fundusz pożyczkowy. Warto podkreślić, że

fundacja jest także aktywna w zakresie współpracy międzynarodowej, dotychczas zrealizowała lub realizuje kilka projektów we współpracy z partnerami zagranicznymi (przede wszystkim finansowane w ramach Programu Leonardo da Vinci Komisji Europejskiej).

Fundusz pożyczkowy prowadzony przez fundację funkcjonuje w ramach projektu "Utworzenie Funduszu Pożyczkowego Fundacji OIC Poland" w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego (budżet projektu to prawie 6 mln. zł). Fundusz pożyczkowy Fundacji „OIC Poland” oferuje preferencyjnie oprocentowane pożyczki dla mikro, małych i średnich przedsiębiorców w kwocie do 65 tys. zł na maksymalnie 36 miesięcy z możliwą karencją w spłacie pożyczki wynoszącą do sześciu miesięcy. Według opinii przedstawicieli fundacji oferta funduszu cieszy się dużym zainteresowaniem przedsiębiorców.

W ramach szeroko pojętej działalności szkoleniowej i informacyjno-doradczej fundacja realizowała i realizuje szereg projektów skierowanych do beneficjentów z regionu, jak i spoza regionu. Wśród przykładowych projektów fundacji można wymienić „Dobry Start, Twój pomysł – Twoją firmą”, „Kompetencja dla współpracy nauki i biznesu”, „Innowacyjne metody kształcenia w obrębie przedsiębiorczości”, „Ochrona własności intelektualnej”, „Outplacement dla Lubelszczyzny”, „Przedsiębiorczy Uniwersytet”, „Lubelski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej”. Jak już wyżej była mowa, przy realizacji projektów fundacja korzysta z zasobów kadrowych Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji w Lublinie (Fundacja jest także otwarta na współpracę z naukowcami z innych uczelni).

Fundacja wprowadziła system zarządzania jakością ISO 9001:2009 w zakresie świadczenia usług doradczych o charakterze ogólnym, szkoleniowych i informacyjnych co umożliwiło fundacji rejestrację w Krajowym Systemie Usług MŚP. Jednak obecnie OIC Poland nie uczestniczy w realizacji projektów finansowanych w ramach KSU.

Kluczowym wyzwaniem przed jakim stoi fundacja, i zarazem celem jaki sobie wyznacza, jest zwiększenie zakresu usług świadczonych na zasadach komercyjnych, opłacanych przez zainteresowane podmioty (przede wszystkim przedsiębiorców). Związane jest to oczywiście ze spodziewanym stopniowym zmniejszaniem środków dostępnych w ramach funduszy europejskich na realizowanie projektów skierowanych np. do przedsiębiorców.

4.6.6. Regionalny Park Przemysłowy Świdnik Sp. z o.o.

Regionalny Park Przemysłowy Świdnik Sp. z o.o. (RPP Świdnik) został utworzony w wyniku restrukturyzacji Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego „PZL-Świdnik”. W 2005 r. z majątku PZL-Świdnik wydzielono tereny niepotrzebne z punktu widzenia działalności firmy i na ich bazie utworzono park przemysłowy, którego udziałowcami są:

- Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego "PZL-Świdnik" S.A.⁸;
- Gmina Miejska Świdnik;
- Zakład Narzędziowy w Świdniku Sp. z o.o.;
- Skarb Państwa;
- Starostwo Powiatowe Świdnik.

Regionalny Park Przemysłowy w Świdniku jest spółką z ograniczoną odpowiedzialnością realizującą zadania statutowe na zasadach "non profit" – głównym celem Parku jest aktywizacja gospodarcza rejonu świdnickiego.

Park obejmuje rozległy teren o powierzchni około 50 ha. Poszczególne posesje wchodzące w skład parku mają różnych właścicieli – są to przede wszystkim przedsiębiorstwa prowadzące działalność na terenie parku, PZL-Świdnik S.A., spółki powiązane kapitałowo z PZL-Świdnik S.A., ponadto część terenu należy do Gminy Miejskiej Świdnik oraz do Regionalnego Parku Przemysłowego Świdnik Sp. z o.o. (część z tego terenu może być sprzedana przyszłym inwestorom). Drogi na terenie Parku również należą do RPP Świdnik.

Teren parku jest w pełni uzbrojony w infrastrukturę techniczną, która w ostatnich latach została gruntownie zmodernizowana (w ramach projektu finansowanego ze środków funduszy unijnych – por. niżej). Na terenie parku znajdują się obiekty produkcyjne, pomocnicze, biurowe, magazynowe, tereny przeznaczone na składowiska lub budowę nowych obiektów produkcyjnych.

Obecnie na terenie parku działa ponad 40 firm zatrudniających około 1,1 tys. osób. Są wśród nich firmy związane kapitałowo i technologicznie z PZL-Świdnik S.A. (Zakład Narzędziowy w Świdniku Sp. z o.o.; Zakład Obróbki Plastycznej Sp. z o.o.; Zakład Remontowy Sp. z o.o.; Zakład Utrzymania Ruchu Sp. z o.o.). Firmy działające w parku tworzą dość zróżnicowaną grupę, z jednej strony mamy firmy prowadzące zaawansowaną technologicznie działalność, z dużym potencjałem innowacyjnym – takie jak np.: SMF Poland Sp. z o.o. (produkcja maszyn do wytwarzania butelek PET, ponadto warto zaznaczyć, że firma intensywnie współpracuje z Politechniką Lubelską w zakresie projektów B+R); JG Service (produkcja narzędzi do obróbki metalu). Z drugiej strony wiele firm prowadzi bardzo prostą działalność – np. naprawa pojazdów, usługi glazurnicze, hurtownie. Park nie ma zatem jednolitego charakteru branżowego, ani wyraźnej orientacji technologicznej czy przemysłowej.

W połowie 2012 r. RPP Świdnik ukończył realizację projektu: „Zapewnienie rozwoju innowacji poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury oraz stworzenie bazy dla klastra producentów

⁸ Park został utworzony przed prywatyzacją Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego "PZL-Świdnik" S.A., która obecnie należy do międzynarodowej grupy AgustaWestland.

lotniczych i centrów badawczo-rozwojowych w Regionalnym Parku Przemysłowym Świdnik" finansowanego ze środków Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej. Budżet projektu wynosił ponad 42 mln. zł. W jego ramach stworzono lub zmodernizowano infrastrukturę techniczną CO, CT, wodną, kanalizacyjną, drogową, wykonano termomodernizację budynku biurowego. W ramach projektu wybudowano też nowy budynek przeznaczony do realizacji prac badawczo-rozwojowych i wdrożeniowych (Centrum Badawczo-Rozwojowe), który ma służyć jako baza rozwoju małych centrów badawczo-rozwojowych (przestrzeń w budynku będą wynajmowane przedsiębiorstwom chcącym prowadzić tego typu działalność). Ponadto zakupiono specjalistyczne oprogramowanie (CAD/CAM/CAE: CATIA, NX Unigraphics, AutoCAD) i urządzenia do realizacji prac B+R oraz wdrożeniowych (np. Drukarki 3D, Skaner 3D), zapewniające wyposażenie 32 stanowisk inżynierskich wraz z laboratorium badawczym. Specjalistyczne oprogramowanie będzie udostępniane (odpłatnie) zarówno firmom działającym w parku, jak i firmom spoza parku. Można spodziewać się, że Oferta Centrum Badawczo-Rozwojowego spotka się z zainteresowaniem przedsiębiorców. Na pewno będzie z niej korzystać PZL-Świdnik S.A. Zainteresowanie wyraziły także wspomniane wyżej firmy: SMF Poland oraz J.G. Service. Dzięki tej inwestycji niewątpliwie zwiększy się potencjał innowacyjny parku. Jednak obecnie ocena efektów i oddziaływania projektu nie jest możliwa ze względu na zbyt krótki czas, który upłynął od ukończenia inwestycji, w szczególności dotyczy to inwestycji w infrastrukturę B+R.

5. Wnioski

System ośrodków przedsiębiorczości i innowacji w województwie lubelskim jest dobrze rozwinięty w aspekcie ilościowym. Pod względem liczby ośrodków lubelskie zajmuje dobrą pozycję na tle innych województw, zwłaszcza gdy ilość ośrodków odniesiemy do liczby mieszkańców regionu lub do liczby przedsiębiorstw. Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w województwie lubelskim są skoncentrowane w Lublinie, choć są także obecne w mniejszych ośrodkach regionu, ponadto niektóre organizacje mają liczne oddziały terenowe rozsiane po całym regionie (w szczególności dotyczy to Lubelskiej Fundacji Rozwoju, Fundacji Rozwoju Lubelszczyzny oraz Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z główną siedzibą w Końskowoli). **Rozkład przestrzenny IOB w województwie można uznać za dobry, a dostęp klientów do tych instytucji za wystarczający.** Powoływanie nowych ośrodków w mniejszych miastach i gminach nie wydaje się celowe.

Ocena efektywności działania ośrodków innowacji i przedsiębiorczości oraz ich oddziaływania na rozwój regionu jest trudna zarówno z przyczyn obiektywnych (różne rodzaje ośrodków, pełniących różne funkcje; trudna ocena efektów, które mogą być bardzo odłożone w czasie) oraz technicznych (mała ilość badań, monitoringu, danych). Z perspektywy ośrodków można powiedzieć, że ich działalność jest efektywna, o czym świadczy to, że się cały czas rozwijają, pozyskują nowych klientów, realizują nowe projekty, rozszerzają zakres działalności. Jednakże ten rozwój w znacznej mierze uwarunkowany jest szerokim strumieniem funduszy unijnych, który, jak wiadomo, niedługo zacznie stopniowo wysychać. Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości nie istnieją jednak same dla siebie. Ich działalność powinna przekładać się na efekty gospodarcze i w konsekwencji rozwój regionu. O ile efektywność działania lubelskich ośrodków innowacji i przedsiębiorczości jako organizacji można ocenić jednoznacznie pozytywnie, o tyle ich oddziaływanie na rozwój regionu, a w szczególności na innowacyjność i konkurencyjność przedsiębiorstw jest trudniejsze do wykazania. Można jednak wskazać na **trzy podstawowe argumenty przemawiające za uznaniem dużej roli ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w rozwoju regionu lubelskiego:**

1. Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości nie mają problemu ze znalezieniem klientów zainteresowanych ich usługami. Dotyczy to zwłaszcza usług nieodpłatnych lub świadczonych na preferencyjnych warunkach. Przedsiębiorcy nie korzystaliby z usług ośrodków, gdyby nie czerpali z tego wymiernych korzyści. Zatem można przyjąć, że **działania ośrodków w wymierny sposób przekładają się na korzyści dla klientów korzystających z ich usług** (oczywiście nie oznacza to, że nie zdarzają się klienci niezadowoleni z poziomu usług; por. np. Kamińska 2011).
2. **Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w województwie świadczą rocznie tysiące usług informacyjnych i doradczych oraz przeprowadzają tysiące szkoleń dla wielu tysięcy uczestników.** Masowość tych działań, nawet przy założeniu minimalnej efektywności, na pewno przekłada się pozytywnie na kondycję regionalnej gospodarki, choć skala tego oddziaływania jest trudna do określenia.
3. **Ośrodki innowacji (inkubatory technologiczne, centra transferu technologii, itd.) oraz parabankowe instytucje finansowe (fundusze pożyczkowe i poręczeniowe) mają unikalną**

w skali regionu ofertę, niemożliwą do uzyskania od innych podmiotów. Instytucje te pełnią specyficzną rolę w regionalnym systemie innowacji. Bez tych instytucji wiele inicjatyw gospodarczych nie byłoby możliwych lub musiałyby być realizowane we współpracy z instytucjami spoza regionu (co oznaczało by, że byłyby bardziej skomplikowane i kosztowne, a ponadto część z nich realizowana byłaby poza regionem).

O ile występowanie pozytywnego wpływu ośrodków innowacji i przedsiębiorczości na konkurencyjność i innowacyjność regionu wydaje się niekwestionowane, o tyle **skala oddziaływania może być uznana za niezadowalającą, zwłaszcza w odniesieniu do innowacyjności.** Świadczy o tym:

4. mała ilość transferów technologii przeprowadzanych przez działające w woj. lubelskim ośrodki;
5. mała liczba firm technologicznych inkubowanych w regionalnych inkubatorach;
6. stosunkowo mały udział firm technologicznych lub o dużym potencjale innowacyjnym funkcjonujących w Lubelskim Parku Naukowo-Technologicznym oraz w Regionalnym Parku Przemysłowym w Świdniku.

Wobec powyższych ustaleń, można postawić rekomendację, że **ważnym zadaniem jest rozwijanie zakresu usług istniejących ośrodków oraz podnoszenie jakości ich oferty, zwłaszcza w zakresie najbardziej zaawansowanych proinnowacyjnych usług.** Ten proces stopniowo się dokonuje. Kluczowe znaczenie mają tu oczywiście fundusze unijne, które umożliwiły w ostatnich latach stosunkowo intensywny rozwój istniejących instytucji, a także powołanie nowych (np. Puławski Park Naukowo-Technologiczny). Ogólnie rzecz biorąc znacząca część obecnej aktywności ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w regionie finansowana jest w ramach funduszy unijnych. Taka sytuacja jest bardzo komfortowa dla ośrodków. Jednakże muszą one przygotować się na to, że fundusze te będą stopniowo ograniczane. Przynajmniej część ośrodków ma tego świadomość i intensywnie myśli o rozszerzaniu działalności „komercyjnej” (usługi opłacane przez przedsiębiorców).

Z dużą pewnością można przypuszczać, że **ograniczenie dostępnych funduszy unijnych na realizację projektów przez IOB może postawić je w trudnej sytuacji.** Po pierwsze, dlatego że będą musiały ze sobą konkurować o klientów (niektóre już obecnie konkurują o beneficjentów projektów, czy o klientów korzystających z prostych, ale masowych usług, takich jak wynajem pomieszczeń szkoleniowych czy opracowywanie wniosków o dofinansowanie). Po drugie, przedsiębiorcy przyzwyczajeni do tego, że otrzymują szereg usług za darmo, lub opłacają jedynie część kosztów, mogą nie być zainteresowani korzystaniem z usług IOB. Po trzecie, jeżeli usługi będą w pełni odpłatne, to kluczowa będzie ich jakość i realne korzyści dla przedsiębiorców, nie będą oni korzystać z usług, które nie przełożą się na zyski. Na tej podstawie można postawić rekomendację, że w najbliższych latach **wspieranie instytucji otoczenia biznesu w regionie lubelskim powinno skupić się na zwiększaniu ich potencjału do świadczenia usług na zasadach komercyjnych.**

Ponieważ, jak już wyżej podkreślano, ocena efektywności działania ośrodków innowacji i przedsiębiorczości jest trudna zarówno z przyczyn zarówno merytorycznych, jak i technicznych,

wydaje się, że **użytecznym rozwiązaniem z punktu widzenia zarządzania rozwojem regionu było by opracowanie systemu monitoringu ośrodków innowacji i przedsiębiorczości**, obejmującego zarówno perspektywę ośrodków, jak również perspektywę ich klientów. Taki monitoring byłby podstawą do rzetelnej oceny systemu IOB w regionie oraz byłby niezwykle użyteczny do projektowania oraz ewaluacji programów i projektów wspierających rozwój i funkcjonowanie ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w regionie. Właściwa realizacja takiego monitoringu wymagałaby cyklicznego przeprowadzania szeroko zakrojonego badania ilościowego (badania ankietowe) i jakościowego (wywiady) zarówno samych ośrodków, jak i przede wszystkim ich klientów, a także – w celu stworzenia punktu odniesienia – przedsiębiorców niewspółpracujących z ośrodkami innowacyjności i przedsiębiorczości. Ponadto badanie powinno umożliwiać analizę w przekrojach ze względu na rodzaj i lokalizację ośrodków, typ usług oraz charakterystykę przedsiębiorstw. Oznacza to, że próba do badania ankietowego przedsiębiorstw powinna być dosyć duża (kilkaset przedsiębiorstw; dokładne określenie tej wartości wymagałoby przeprowadzenia szczegółowych analiz).

Na podstawie przeprowadzonych analiz można wskazać **następujące rekomendacje dotyczące wspierania ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w regionie lubelskim**:

- Szczególne wsparcie powinno zostać skierowane na projekty o charakterze proinnowacyjnym, np.:
 - finansowanie działalności ośrodków w zakresie transferu technologii, nakierowanego zarówno na komercjalizację technologii tworzonych w regionalnych ośrodkach naukowych (w tym sprzedaż technologii podmiotom spoza regionu), jak i na pozyskiwanie zaawansowanych technologii dla regionalnych przedsiębiorstw (w tym zakup technologii poza regionem), przy czym najbardziej korzystne z punktu widzenia regionu byłoby transferowanie rozwiązań wypracowanych w regionalnych placówkach B+R do regionalnych przedsiębiorstw;
 - inkubatory technologiczne, w tym o charakterze akademickim (wraz z kompleksowym wsparciem doradczym dla inkubowanych pomysłów biznesowych);
 - fundusze pożyczkowe oraz poręczeniowe ukierunkowane na finansowanie działalności innowacyjnej i zaawansowanej technologicznie.
- Należy skupić się na rozszerzaniu oferty ośrodków oraz podnoszeniu jej jakości, co powinno także zwiększyć ich potencjał w zakresie świadczenia usług na zasadach komercyjnych, np. poprzez:
 - inicjatywy podnoszące kwalifikacje kadr ośrodków;
 - inicjatywy zwiększające potencjał organizacyjny ośrodków (wizyty studyjne, transfer dobrych praktyk z najlepszych ośrodków krajowych i światowych; benchmarking, identyfikacja i promocja dobrych praktyk itd.).
- Należy stworzyć mechanizmy koordynacji różnych podmiotów, tak aby były raczej komplementarne względem siebie, a w mniejszym stopniu stanowiły bezpośrednią konkurencję.

- Należy ograniczyć finansowanie rozwoju nowych ośrodków, oraz rozbudowie infrastruktury technicznej istniejących ośrodków (nowe budynki, itd.), a także skupić się na maksymalnym i efektywnym wykorzystaniu już istniejących zasobów.
- Należy monitorować programy wsparcia ośrodków innowacji i przedsiębiorczości wdrażane na poziomie krajowym, tak aby nie multiplikować działań (np. obecnie nie ma potrzeby finansowania działalności informacyjno-doradczej IOB, gdyż takie usługi zapewniane są w ramach projektów realizowanych przez PARP – najprawdopodobniej będzie to kontynuowane w przyszłym okresie programowania.

6. Bibliografia

- Bartkowiak B. (2009). Fundusze pożyczkowe i poręczeniowe w finansowaniu małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce. Warszawa: CeDeWu.
- Budrecka W. (2004). Instytucje Otoczenia Biznesu. Warszawa: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.
- Chojnicki Z. (1999). Podstawy metodologiczne i teoretyczne geografii. Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe.
- Cichocki T. (2010). Kryteria sukcesu w transferze technologii. [w:] Stawicki M., Pander W. Metody ewaluacji i kierunki wsparcia innowacyjności ze środków UE. Warszawa: Maciej Stawicki.
- Dąbrowska E. (2008). Sieci aniołów biznesu. [w:] Matusiak K.B. (red.) Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Warszawa: Polska Agencja Rozwoju Regionalnego.
- Dominiak J. (2006). Struktura i organizacja przestrzenna otoczenia biznesu w aglomeracji poznańskiej. Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe.
- Filipiak B., Ruszała J. (2009). Instytucje otoczenia biznesu. Rozwój, wsparcie, instrumenty. Warszawa: Difin.
- Gańczyńska M. (2012). Energetyka odnawialna i poprawa efektywności energetycznej – szanse dla rozwoju gospodarki województwa lubelskiego. [w:] innowacje, energetyka odnawialna, ekonomia społeczna – katalizatory rozwoju województwa lubelskiego. Lublin: Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny.
- Geenhuizen M., Soetanto D.P., Scholten V. (2012). Science parks: changing roles and changing approaches in their evaluation [in:] Geenhuizen M., Nijkamp P. Creative Knowledge Cities: Myths, Visions and Realities. Cheltenham (UK) and Northampton, MA (USA): Edward Elgar.
- GHK, Technopolis (2009). Interim Evaluation of the Entrepreneurship and Innovation Programme. Birmingham: GHK, Technopolis.
- Głodek P. (2008). Fundusze kapitału zaangażowanego. [w:] Matusiak K.B. (red.) Innowacje i transfer technologii, słownik pojęć. Warszawa: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.
- IBC GROUP (2012). Badanie klientów Punktów Konsultacyjnych KSU. Warszawa: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.
- Jóźwik B., Sagan M., Zalewa P., Gorbaniuk O. (2009). Ocena instrumentów zwiększania atrakcyjności inwestycyjnej województwa lubelskiego.
- Juchniewicz M. (2007). Powiązania przedsiębiorstw z innymi podmiotami w procesie innowacyjnym. [w:] Bogdaniecki J., Kuzela M., Sobczak I. (red.) Zarządzanie wiedzą w warunkach globalnej współpracy przedsiębiorstw. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Kamińska A. (2011). Wpływ instytucji otoczenia biznesu na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w regionie lubelskim. Barometr Regionalny Nr 1 (23) 2011.
- Klimczak K.M. (2008). Transfer technologii i wiedza utajona. [w:] Jemielniak D., Koźmiński A.K. (red.) Zarządzanie wiedzą. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.
- Massey D., Quintas P., Wield D. (1992). High-Tech Fantasies: Science Parks in Society, Science and Space. London and New York: Routledge.
- Matusiak K.B. (2006). Rozwój systemów wsparcia przedsiębiorczości – przesłanki, polityka i instytucje. Radom: Instytut Technologii Eksploatacji.

- Matusiak K.B. (2010a). Budowa powiązań nauki z biznesem w gospodarce opartej na wiedzy. Rola i miejsce uniwersytetu w procesach innowacyjnych. Warszawa: Szkoła Główna Handlowa w Warszawie – Oficyna Wydawnicza.
- Matusiak K.B. (2010b). Parki technologiczne. [w:] Matusiak K.B. (red.) Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Warszawa: Polska Agencja Rozwoju Regionalnego.
- Matusiak K.B. (red.) (2010c). Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Warszawa: Polska Agencja Rozwoju Regionalnego.
- Matusiak K.B., Mażewska M. (2008). Ośrodek szkoleniowo-doradczy. [w:] Matusiak K.B. (red.) Innowacje i transfer technologii, słownik pojęć. Warszawa: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.
- Ministerstwo Gospodarki (2005). Wpływ instytucji otoczenia biznesu na wzrost konkurencyjności gospodarki rok po akcesji polski do UE. Warszawa: Ministerstwo Gospodarki – Departament Konkurencyjności Gospodarki.
- Nowak Z. (2004). Fundusze poręczeń kredytowych. Gliwice: MEDD.
- Olechnicka A. (2012). Potencjał nauki a innowacyjność regionów. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR.
- Olechnicka A., Płoszaj A. (2008). Polska nauka w sieci? Przestrzeń nauki i innowacyjności. Raport z badań. Warszawa: Agnieszka Olechnicka.
- PARP (2008). Benchmarking parków technologicznych w Polsce. Wyniki badania. Warszawa: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.
- PARP (2009). Wytyczne dla Wnioskodawców - ośrodków Krajowej Sieci Innowacji (KSI) ubiegających się o wsparcie na finansowanie usług doradczych o charakterze proinnowacyjnym w ramach projektu systemowego PARP: „Rozwój usług doradczych o charakterze proinnowacyjnym świadczonych przez ośrodki Krajowej Sieci Innowacji (KSI)”. Warszawa: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.
- Płoszaj A. (2012). Sieci wspierania innowacyjności i transferu technologii w Polsce na tle europejskim. Praca doktorska. Warszawa: Akademia Leona Koźmińskiego.
- Potocka E. (2012). Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny – doświadczony partner samorządu i przedsiębiorcy. [w:] innowacje, energetyka odnawialna, ekonomia społeczna – katalizatory rozwoju województwa lubelskiego. Lublin: Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny.
- PSDB, AMS, Quality Watch (2012). Badanie klientów usługi proinnowacyjnej, realizowanej w ramach projektu systemowego PARP, finansowanego z działania 5.2 Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka. Warszawa: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.
- PSDB, ASM, Quality Watch (2010). Raport: Badanie rynku wybranych usług wspierających rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności w Polsce. Transfer technologii. Warszawa: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.
- PSDB, ASM, Quality Watch (2010). Raport: Badanie rynku wybranych usług wspierających rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności w Polsce. Transfer technologii. Warszawa: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.
- Pyciński S., Żołnierski A. (red.) (2007). Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2005 -2006. Warszawa: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.
- Smętkowski M, Gorzelak G., Kozak M., Olechnicka A., Płoszaj A., Wojnar K. (2012). Europejskie metropolie i ich regiony: od krajobrazu gospodarczego do sieci metropolii. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR.
- Speser P.L. (2006). The art & science of technology transfer. Hoboken: Wiley.

Załącznik 1.

Scenariusz wywiadu z instytucjami otoczenia biznesu w województwie lubelskim

1. Jakie są najważniejsze działania obecnie podejmowane przez Państwa instytucję?
2. Kim są główni klienci Państwa instytucji?
 - a. Ile przedsiębiorstw (osób) korzysta z poszczególnych rodzajów usług (np. miesięcznie, rocznie)?
 - b. Jaka jest mniej więcej proporcja między klientami nowymi (korzystającymi pierwszy raz z usługi) a klientami stałymi (powracającymi)?
3. Jakie są bariery dla działalności Państwa instytucji (oraz dla jej rozwoju w przyszłości)?
4. Jakie działania podejmuje Państwo aby podnieść jakość oferowanych usług oraz efektywność funkcjonowania instytucji (szkolenia pracowników, transfer dobrych praktyk, benchmarkingu, itd.)?
5. Jakie są plany rozwojowe Państwa instytucji?
6. Jakie jest zapotrzebowanie przedsiębiorstw z województwa lubelskiego na usługi oferowane przez Państwa instytucję?
7. Jakie jest zapotrzebowanie przedsiębiorstw z województwa lubelskiego na usługi oferowane przez inne instytucje otoczenia biznesu w regionie?
8. Jaka jest współpraca Państwa instytucji z innymi instytucjami otoczenia biznesu w regionie?
9. Jaka jest współpraca Państwa instytucji z innymi instytucjami otoczenia biznesu spoza regionu (z kraju, z zagranicy)?
10. Jaka jest współpraca Państwa instytucji z instytucjami sfery nauki (uczelnie wyższe, instytuty badawcze, itd.) z regionu?
11. Jaka jest współpraca Państwa instytucji z instytucjami sfery nauki (uczelnie wyższe, instytuty badawcze, itd.) spoza regionu?
12. Czy obecnie dostępne wsparcie dla instytucji otoczenia biznesu (fundusze unijne) jest dostosowane do ich potrzeb
 - a. a czy wsparcie dla instytucji otoczenia biznesu jest dostosowane do potrzeb przedsiębiorstw?
13. Jak władze publiczne powinny wspierać Państwa instytucję oraz inne instytucje otoczenia biznesu w regionie?
 - a. Co mogą zrobić władze regionalne (Urząd Marszałkowski)?
 - b. Co mogą zrobić władze lokalne?